

De geschiedenis van Adegeest in Voorschoten

Piet van der Plas

Inhoud

De geschiedenis van Adegeest in Voorschoten	2
Van Wassenaer (– 1285).....	2
Van den Bosch (1285 – 1448).....	3
Van Leeuwen (1448 – 1602).....	4
Van der Lee (1602 – 1672).....	6
Johan van der Meer en Anna Verboom (1672 – 1697).....	8
Agneta van der Meer en (1) Pieter van den Bergh (2) Rippert van de Velde (1697 - 1723).....	9
Anna van den Bergh en Leonard Verboom (1723 – 1748).....	10
Jan-Pieter van Bree (1748 - 1755) en Anna-Maria van Bree (1755).....	12
Erven van Bree (1748 – 1763).....	13
Jacob Cossart (1763 – 1774).....	14
Wilhelmina Catharina Marcus en Johan Pompe van Meerdervoort (1774 – 1791).....	14
Pieter Pietermaat en Magdalena D’Arrest (1791 – 1810).....	15
Willem Dorrepaal (1810 – 1826).....	16
Dirk Dorrepaal (1826 – 1844).....	17
Paulus van Hoorn (1844 – 1850).....	20
Paul Theodoor van Hoorn en Brigitta D’Engelbronner (1850 – 1872).....	21
Familie Hooijmans (1872 – 1976).....	23
Bijlage 1: Lijst van de eigenaars en leenmannen van Adegeest.....	27
Bijlage 2: De dienstwoningen van Adegeest.....	28
Bijlage 3: Klein Adegeest, later Klein Stadwijk.....	28
Bijlage 4: Onder den Ackerboom.....	30
Bijlage 5: De boerderij zonder naam (NN), nu Rodenburg.....	31
Bijlage 6: Bethlehem.....	32
Bethlehem aan de heerweg, later Klein Langenhorst.....	32
Bethlehem aan de Vliet.....	33
De klokkentorens van Adegeest en Ter Wadding.....	37

De geschiedenis van Adegeest in Voorschoten

Van Wassenaer (– 1285).

Voor de oudste bronnen over Adegeest zijn we afhankelijk van de zeventiende-eeuwse historicus Simon van Leeuwen.¹ Simon vermeldt in zijn *Batavia Illustrata*:

Adegeest wordt gehouden voor het jaar 1100 gebouwd te zijn, als blijkt uit zijn oude ruïnen; is een oud ridderlijk huis ende hofstede, gelegen aan 't oosteinde van het dorp van Voorschoten, aan de noordzijde van de heerweg naar Leiden, en is door versterf van de eerste bezitters van deze naam anno 1222 in bezit is gekomen van heer Dirk van Wassenaer, ridder en vervolgens nagelaten aan zijn dochter Badeloghe van Wassenaar, getrouwd met Gerrit Heerman van Oegstgeest; van wie het gekomen is op Gijsbert van der Bosch, knape die in 1285 leefde; hetzelfde bezat in 1344 Dirk van den Bosch, knape, wiens zoon Dirk van den Bosch het voorsz. huis op 14 februari 1394 voor schepenen van Leiden aan hertog Albrecht van Beieren opdraagt en het van hem weder in leen ontvangt.

Het is niet bekend welke bronnen Van Leeuwen hiervoor heeft gebruikt maar zijn bevindingen zouden juist kunnen zijn. In 1222 heeft er inderdaad een Dirk I van Wassenaer geleefd.² En zoals in het volgende hoofdstuk besproken zal worden, heeft er in de periode 1278-1316 inderdaad een Gijsbrecht van den Bosch geleefd.³ Ook is het juist dat er in 1305 een Badeloghe van Wassenaer heeft geleefd die gehuwd was met een Gerrit van Oegstgeest; Badeloghe zou een dochter zijn van Dirk II van Wassenaer, die in de periode 1258-1297 vermeld wordt.⁴ Ook heeft er in 1344 en 1394 een Dirk van den Bosch geleefd. Het verhaal van Van Leeuwen wordt verder nog ondersteund door bronnen die verwantschap melden was tussen de geslachten Van den Bosch en Van Wassenaer.⁵

Wat we niet weten is hoe Adegeest er in de dertiende eeuw uitzag: was het een zwaar verdedigbaar kasteel, een licht verdedigbare hofstad of een eenvoudige boerderij. Er zijn twee zeventiende-eeuwse tekeningen bewaard gebleven waarop Adegeest als kasteel is getekend maar de tekeningen zien er totaal anders uit. De juistheid is daarom twijfelachtig.

Oud-Adegeest volgens Andries Schoemaker (1660-1735). Koninklijke Bibliotheek IHO HS. A 04a Atlas Schoemaker

Adegeest door Hendrik de Winter (1717-1790) UB Leiden, P301_1N009.

¹ S. Van Leeuwen. 'Batavia Illustrata' (Den Haag 1685) pag. 1254.

² Van Gent, M.J.A en Janse, A., 'De Wassenaers in de middeleeuwen (1200-1523)' in H.M. Brokken et al. *heren van Stand, 800 jaar Nederlandse adels geschiedenis* (Zoetermeer 2001) 2-5.; Obreen (1903); Van Gent et al. (2001) 5-7; A. Janse, 'Ridderschap in Holland' (Hilversum 2001) 281.

³ M. Bos, 'Het Stichts-Hollands geslacht Van den Bosch' (Hilversum 1995). Voor kritiek op deze monografie zie M. Kemp en J.C. Kort, *Nederlandsche Leeuw* 113 (1996) kolom 487-491.

⁴ HAT AA fol 3vso en 31vso; C. Hoek 'De leenkamer van de hof te Wassenaar, 1226-1744) leen nr. 401. Hogenda.nl.

⁵ Hoek, Leenkamer Wassenaar. leen 333; S.W.A. Drossaers, *Het Archief van den Nassauschen Domeinraad, eerste deel*. Pag 162 nr 458. H.G.A. Obreen, 'Geschiedenis van het geslacht Van Wassenaer' (Leiden 1903) 19-23.

De oudste archiefbron waarin Adegeest vermeld wordt dateert uit 1349 als Arnoud van den Damme door de graaf van Holland beleend wordt met een perceel land dat gelegen was aan de heerweg naar Leiden en ook naast een perceel land genaamd *Aledengeest*.⁶ Hierna wordt de naam Aledengeest niet meer gebruikt en wordt alleen de naam Adegeest gebruikt.

	
1349	1395

De eerste archiefbron waarin de naam Adegeest wordt gebruikt dateert uit 14 februari 1395. Dirk II van den Bosch schenkt aan de graaf van Holland het eigendom van 11 morgen land met daarop een huis genaamd Adegeest en krijgt dit daarvoor als grafelijk leen terug.⁷

In de veertiende eeuw zijn er nog diverse personen die zich 'Van Adegeest' noemen maar wat hun eventuele relatie met het huis Adegeest was is niet bekend is. In 1323 draagt een zekere Willem van Adegheest de helft van de zijdwinde tussen Delft en de Schie over aan Claes Stuggghen.⁸ In 1363 is er sprake van een Pieter van Adegheest, woonachtig in het Zuidveen.⁹ In 1367 is een Pieter van Adegheest begraven in de oude kerk in Delft.¹⁰ Geen van deze personen wordt als 'heer' aangeduid zodat het niet waarschijnlijk is dat zij van hoge afkomst waren.

Van den Bosch (1285 – 1448).

Grafelijke beleningen van Adegeest 1395 – 1448¹¹

14-2-1395: Dirk van den Bosch bij opdracht uit eigen.

10-5-1398. Lijftocht van Elisabeth Simonsdr., getrouwd met Dirk van den Bosch.

13-1-1421 Dirk van den Bosch.

11-5-1429: Pieter Jorgelsz. voor Bertrada, dochter van Dirk van den Bosch, zijn vrouw, bij het overlijden van haar vader.

8-4-1439: Ida, dochter van Pieter Jorgelsz., bij het overlijden van Bertrada, haar moeder.

3-4-1448: Willem van Leeuwen bij overdracht door Gerard Hoogstraat voor Ida Pietersdr. diens vrouw.

Zoals besproken worden Gijsbrecht, Dirk I en Dirk II van den Bosch door Simon van Leeuwen in zijn Batavia Illustratie genoemd als eigenaars van Adegeest.

Het geslacht Van den Bosch kent een Gijsbrecht van den Bosch (1278-1316), zijn zoon Jan I (1315-1358), zijn kleinzoon Jan II (1343-1367), zijn achterkleinzoon Dirk I (1326-1368) en zijn achter-achterkleinzoon Dirk II (1365-1421). Van Gijsbrecht is verder niets bekend maar Dirk I en Dirk II zijn poorters van Leiden. Dirk I bezit een huizen in de Diefsteeg en in de Breestraat en bekleedde functies als gasthuismeester, schepen en

⁶ NA 1.08.11 (Archief Nassause Domeinraad) inventaris 7318 (was 6461) fol. 343.

⁷ J.C. Kort, 'Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650', leen 371. Hogenda.nl.

⁸ C. Hoek, Repertorium op de grafelijke lenen te Bleiswijk etc. 1200-1648. Leen 50b. www.hogenda.nl.

⁹ R.A. van der Spiegel, Inwoners van de Haag 1315-1371. Hogenda.nl.

¹⁰ P.C.J. van der Krogt, 'Repertorium grafboeken Oude Kerk van Delft'. Hogenda.nl.

¹¹ J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650, leen 371. Hogenda.nl.

burgemeester.¹² Dirk II bezit een huis op het Rapenburg en was schepen, burgemeester en kerkmeester van de Sint-Pieterskerk.¹³ Dirk I en Dirk II zullen dus wel in Leiden gewoond hebben. Vermoedelijk is Adegeest door hen verpacht om inkomsten te krijgen en om als zomerverblijf te gebruiken. Dirk II draagt Adegeest in 1395 op aan Albrecht van Beieren, graaf van Holland, en krijgt het in leen van hem terug.¹⁴ Adegeest blijft hierna nog enkele decennia in bezit van het geslacht Van den Bosch.¹⁵ Dirk II van den Bosch schenkt op 10 mei 1398 Adegeest als lijftocht aan zijn echtgenote Elisabeth Simonsdochter.¹⁶ Op 13 januari 1421 wordt er opnieuw een Dirk van den Bosch met Adegeest beleend, vermoedelijk gaat het om een herbelening van Dirk II. In 1429 wordt Pieter Jorgelsz als echtgenoot van Dirk's dochter Bertrada met Adegeest beleend. Op 8 april 1439 is Bertrada kennelijk ook overleden want dan doet Pieter Jorgelsz namens hun gezamenlijke dochter Ida hulde en wordt Ida met Adegeest beleend.¹⁷ Op 3 april 1448 draagt Gerard Hoogstraat als echtgenoot van Ida Adegeest over aan Willem van Leeuwen Gerritsz en verdwijnt het geslacht Van den Bosch uit beeld.

Van Leeuwen (1448 – 1602).

Grafelijke beleningen van Adegeest 1448 – 1672.¹⁸

3-4-1448: Willem van Leeuwen bij overdracht door Gerard Hoogstraat voor Ida Pietersdr. diens vrouw.

10-2-1473: Nicolaas van Leeuwen bij het overlijden van Willem, zijn vader.

13-11-1492: Willem van Leeuwen bij het overlijden van Nicolaas, zijn vader.

31-8-1526: Floris Jacobsz. voor Jan van Leeuwen, die onder voogdij van de stad staat, bij het overlijden van Nicolaas, diens broer.

8-1-1537: Dirk van Leeuwen bij overdracht door Arnout Gerardsz. voor Jan van Leeuwen, bevestigd door Nicolaas van Leeuwen, zijn broer.

6-3-1539: Belast voor Nicolaas van Leeuwen met 4 pond Vlaams door Dirk, zijn broer.

27-10-1550: Nicolaas van Leeuwen bij het overlijden van Dirk, zijn broer.

16-5-1565: Evert van Leeuwen bij het overlijden van Nicolaas, diens vader.

16-5-1565: Evert van Leeuwen bij het overlijden van Nicolaas, diens vader.

22-11-1602: Gijsbert van der Lee Matthijsz. bij overdracht door Evert van Leeuwen Nicolaasz.

Willem van Leeuwen Gerritsz maakt deel uit van het welgeboren geslacht met die naam dat oorspronkelijk afkomstig is van de hofstad Leeuwen in Alphen aan de Rijn. Willem is in Leiden schepen en veertigraad.¹⁹ Hij draagt in 1450 7 morgen land in de hofstad Leeuwen in Alphen op aan Jacob van Wassenaer en krijgt het vervolgens in leen terug.²⁰ Op 1452 wordt Willem door de heer van Wassenaer beleend met het recht om bij Adegeest twee broedende zwanen te houden, de zogenaamde zwaandrift. Dit recht zou tot 1723 met Adegeest verbonden blijven.

¹² F. van Kan, 'Prosopografische gegevens over het Leidse patriciaat tot 1420'. Online op www.oudleiden.nl, sectie Jan van Hout archiefonderzoek.

¹³ Idem..

¹⁴ J.C. Kort, 'Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650', leen 371. Hogenda.nl.

¹⁵ Idem.

¹⁶ Idem.

¹⁷ LRK 52 fol 284 nr 1209; H. Schelvis, 'Woutersland' Blauwdotter 2010 nr 156 pag 27-28.

¹⁸ J.C. Kort, 'Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650', leen 371. Hogenda.nl

¹⁹ H. Brand, Over macht en overwicht, stedelijke elites in Leiden (1420-1510) (Leiden 1996), lemma Van Leeuwen. Online op Historische vereniging Oud Leiden, Jan van Hout archiefonderzoek.

²⁰ C. Hoek, Leenkamer Wassenaar, leen 219.

Wassenaerse beleningen van het recht om zwanen te houden bij het huis Adegeest. ²¹

363. Twee paar broedende zwanen in het ambacht Voircoten, die, indien zij verdwalen in de Rijn tussen Swaensvoirt en Leyden, niet verbeurd zijn, maar mogen worden teruggehaald (1672: dit leen is van ouds aan het huis Adegeest verbonden).

24-3-1452: Willem van Leeuwen Gerritsz.

22-9-1474: Nicolaas van Leeuwen

??-?-???? Jan van Leeuwen doet geen hulde na het overlijden van Nicolaas, zijn vader.

??-?-???? Nicolaas van Leeuwen doet geen hulde na het overlijden van Jan, zijn vader.

16-5-1565: Evert van Leeuwen bij het overlijden van Nicolaas, zijn vader.

22-11-1602: Gijsbert van der Lee Matthijsz. bij overdracht door Evert van Leeuwen Nicolaasz.

Willem is ook eigenaar van de aan de korte Vliet gelegen boerderij Hooghkamer.²² In 1455 krijgt Willem van Leeuwen een hofstede en boomgaard met 4 morgen land in Leiderdorp als grafelijk leen.²³ Ook Willem zal gezien zijn functies in Leiden gewoond hebben en Adegeest en de Hooghkamer verpacht hebben. Na het overlijden van Willem in 1472 wordt zijn zoon Nicolaas op 10 februari 1473 beleend met Adegeest; op 22 september 1474 wordt Nicolaas ook beleend met de zwaandrift. Ook Nicolaas woont in Leiden en is beheerder van het St. Catharina Gasthuis.²⁴

Op 13 november 1492 is Nicolaas kennelijk overleden want dan wordt zijn zoon Willem met Adegeest beleend; op 31 augustus 1526 wordt Willem door zijn zoon Jan wordt opgevolgd. De periode daarna is ondoorzichtig omdat in het leenregister de broers Jan, Dirk en Nicolaas genoemd worden terwijl in het morgenboek van 1543 alleen hun vermoedelijke zuster Erm(gard) vermeld wordt met als pachter Cornelis Huigensz.²⁵

In het kohier van de tiende penning uit 1543 wordt vermeld dat Huig Cornelisz (vermoedelijk de zoon van de eerder genoemde pachter Cornelis Huigensz) 42 morgen land pachtte van diverse niet bij naam genoemde eigenaren en dat hij daarover een pacht verschuldigd is van 104 pond, dus gemiddeld 2,5 pond per morgen land.²⁶ In 1550 wordt Nicolaas (Claas) van Leeuwen na het overlijden van zijn broer Dirk beleend met Adegeest. In de belening is sprake van:

Een hofstede en woning geheten Adegeest gelegen in het ambacht Voorschoten met elf morgen land daar aan luttel min of meer en is gelegen met de zuidzijde aan de geest en noordwaarts tot aan de watering.

Kennelijk gaat het eigendom over naar zijn zuster Ermgard want het kohier van de tiende penning van 1553 vermeldt dat Huig Cornelisz zijn woning met 11 morgen land pacht van Ermgard van Leeuwen voor een bedrag van 52 pond, dus gemiddeld circa 4,7 pond per morgen land.²⁷ In 1557 zijn zowel Ermgard als Huig kennelijk overleden want het kohier van de tiende penning uit dit jaar vermeldt dat de weduwe van Huig Cornelisz in den Elst pachter is van Claas van Leeuwen.²⁸ Ook het kohier van de 100^e penning van 1569 vermeldt de weduwe van Huig Cornelisz in den Elst nog steeds als pachter maar dan van de erfgenamen van Claas van Leeuwen.²⁹ Huig's weduwe pacht niet alleen de 11 morgen land maar ook andere percelen land met een omvang van 6 ½ morgen voor een totaal bedrag van 109 pond 10 stuivers (circa 6,2 pond per morgen land).³⁰ In het kohier van de twaalfde penning uit 1572 wordt de weduwe als Katrijn Jansz in Den Elst vermeld.³¹

²¹ C. Hoek, Leenkamer Wassenaar, leen 363.

²² Leidse Testamenten, bijlage scriptie RU Leiden 1990; Oud Archief Rijnland, inv. 11, folio 053 nr. 138.

²³ Kort, grafelijke lenen in Rijnland, leen 165A.

²⁴ Brand. Lemma van Leeuwen.

²⁵ ELO 501A inv 5809 fol 58.

²⁶ NA 3.01.03 Staten van Holland voor 1572 inv 399 fol. 11.

²⁷ NA 3.01.03 inv. 818 fol. 15.

²⁸ NA 3.01.03 inv. 1140 fol. 24vso.

²⁹ OAV 188 fol. 16vso.

³⁰ OAV inv. 188.

³¹ OAV 231 fol. 2 vso.

In 1574 vindt het beleg van Leiden plaats hetgeen voor het ommeland grote gevolgen heeft gehad.³² Simon van Leeuwen vermeldt in zijn 'Batavia Illustrata' dat Adegeest door de troebelen geheel is geruïneerd.³³ Adegeest wordt in het morgenboek van 1577 vermeld zonder dat er van verbranding of afbraak melding wordt gemaakt. Het kohier van de honderdste penning uit 1579 vermeldt echter dat Jan Adriaansz een woning met erf groot omtrent 40 morgen pacht van Evert van Leeuwen voor een bedrag van 36 pond.³⁴ Dit komt overeen met 0,9 pond per morgen, aanzienlijk lager dan de pachtsommen die voor 1573 betaald moesten worden. Dit zou kunnen betekenen dat de woning en het land (deels) afgebrand en/of geplunderd zijn. Van een volledig herstel van de boerderij en bruikbaarheid van de percelen land zal dan ook nog geen sprake zijn geweest. Dat het herstel kostbaar is blijkt ook uit de leningen die Evert van Leeuwen moet afsluiten met Adegeest als onderpand.³⁵ Op 2 maart 1585 koopt Evert de helft van de nabijgelegen boerderij Onder den Ackerboom (nu Oude Adegeesterlaan 1) met 5 ½ morgen land van een deel van de erfgenamen van Arend Gerritsz Marck; de andere helft koopt Evert op 15 juli 1590 van de andere erfgenamen.³⁶ Evert was inmiddels van Leiden naar Voorschoten verhuisd.³⁷

Van der Lee (1602 – 1672).

Grafelijke beleningen van Adegeest.

22-11-1602: Gijsbert van der Lee Matthijsz. bij overdracht door Evert van Leeuwen Nicolaasz.

11-11-1636: Krijn van der Lee bij het overlijden van van Gijsbert zijn vader.

Hierna worden geen beleningen meer vermeld.

Uit het grafelijke leenregister blijkt dat Gijsbert Mathijsz van der Lee op 22 november 1602 met Adegeest wordt beleend. Kennelijk heeft hij Adegeest gekocht van Evert van Leeuwen; een transportakte heb ik echter in de archieven niet kunnen vinden. Wel is er vermelding in het kohier van het zegelrecht te vinden: *Gijsbert Mathijs van der Lee bij opdracht van Evert van Leeuwen Claasz de hofstede en woning geheten Adegeest gelegen in Voorschoten met elf morgen land, gegeven de 22 november 1602, te betalen 7 pond 10 stuivers zegelrecht.*³⁸

In het kohier van het hoofdgeld van 1622 worden als bewoners van Adegeest vermeld:

Gijsbert Mathijsz ende Adriaentgen Cornelisdr zijn huisvrouw, Mathijs ende Krijn haer kinderen. Bij dezelve in huis: Pieter Gijsbertsz ende Aeltgen Cornelisdr zijn huisvrouw met Leentgen haar dienstmaagd. In het kohier van de verponding van 1632 wordt onder nr. 49 vermeld: *Gijsbert Mathijsz in eigen een huis en erf.*³⁹

Gijsbert is vermoedelijk begin januari 1630 overleden want op 17 februari 1630 vindt er bij de Leidse notaris van Heussen een onderhandse verdeling van zijn goederen plaats.⁴⁰ De jongste zoon Krijn krijgt de *woninghe genaamd Adegeest als huis, schuij, barch, poting en plantingh mit acht morgen lants daar van zeven morgen leen zijn van de graeffelickheit van Holland.* De oudste zoon Thijs krijgt de andere 4 morgen van de in totaal 11 morgen alsmede 600 gulden. De belening van Krijn wordt op 11 november 1636 in het grafelijke leenregister ingeschreven. Een vermelding in het Wassenaers leenregister van de belening met de zwaandrift ontbreekt. De andere kinderen van Gijsbert en Adriaantje krijgen wel wat kleinere stukken land maar hogere geldbedragen. Alle kinderen gingen zich hierna 'Van Adegeest' noemen.

³² P.S.C. van der Plas, 'De gevolgen van de opstand tegen Spanje in 1572-1576 voor het Leidse ommeland', Leids Jaar OAV075 morgenboek 1577 fol. 22 vso.

boekje 202. 49-67.

³³ Batavia Illustrata, pag 1254.

³⁴ OAV 185 pag 13 (zonder folionummering); ELO 0506 inv. 8 folio 326.

³⁵ ORA 1/131 vso, ORA 1/212.

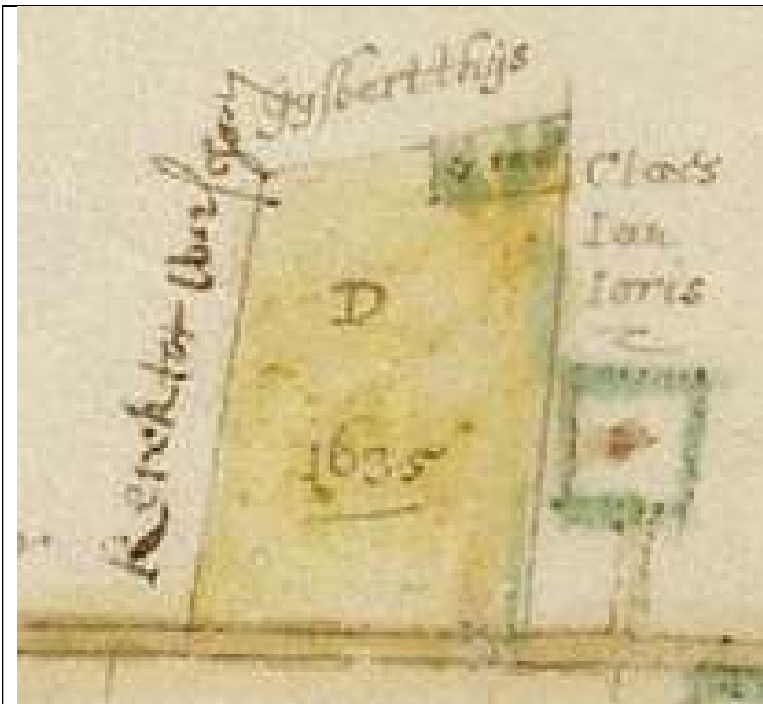
³⁶ ORA 1/7vso, 1/212, 2/133 ORA 2/164.

³⁷ ORA 1/202vso; ELO 0506 inv. 156 akte 39.

³⁸ NA 3.01.14 inv. 1043 folio 1

³⁹ OAV 144a folio 5.

⁴⁰ ELO 506 inv. 221 akte 186

Detail uit een kaartboek van de abdij van Rijnsburg. De abdij had een klein perceel in eigendom (geel ingetekend). dat werd omgeven door de heerweg naar Voorschoten en het perceel van Adegeest van Gijsbert Mathijs. Nationaal Archief 4.VTH-044 0013001665

Situatie in 1649. 1: de heerweg; 2: Boerderij zonder naam (NN), tegenwoordig Rodenburg; 3: Adegeest. 4: Onder den Ackerboom; 5: Bethlehem; 6: Vlietweg, later Sophiahoeve; 7: De woning in 1635 eigendom van Claas Jan Jorisz; in 1674 gekocht door Johan van der Meer en in Adegeest opgenomen. Johannes Dou, Erfgoed Leiden PV70330a.

In 1667 schrijft Simon van Leeuwen in zijn *Costumen keuren ende ordonnantiën van het baljuwschap ende lande van Rijnland* over Adegeest:

*Het huis Adegeest wordt mede gehouden voor een adellijk stamhuis, doch verstorven ende vervallen, is tegenwoordig maar een gemeen boerenhuis aan 't oosteinde van het dorp van Voorschoten, aan de noortzijde van de weg, daar van de bezitters bij gevolg van de oude adellijke naam haar nog Adegeest hebben laten noemen, wordt nu bezeten bij Krijn Gijsbertsz van Adegeest.*⁴¹

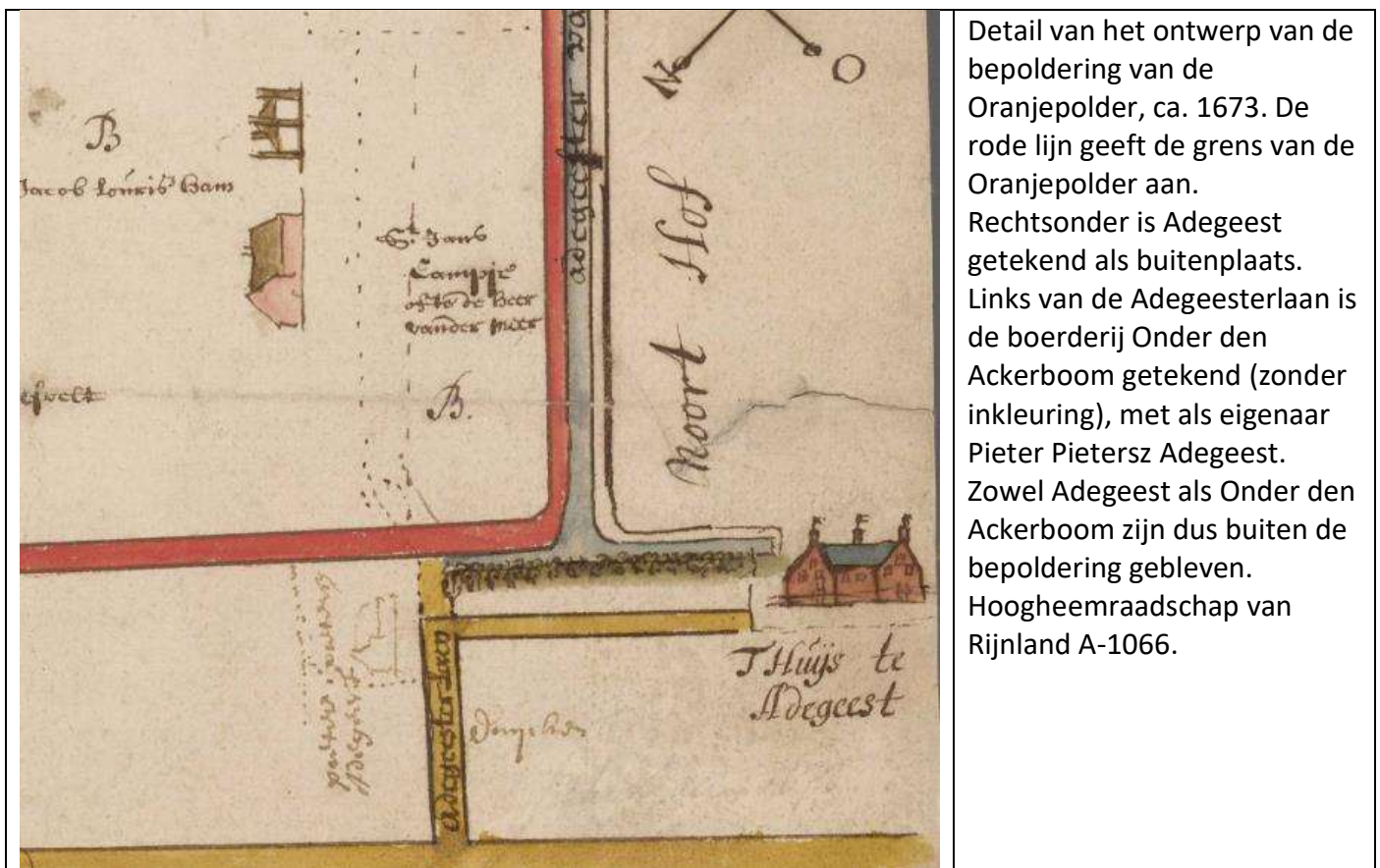
Krijn is waarschijnlijk in 1671 of 1672 overleden want op 19 juni 1672 verkoopt zijn weduwe Adegeest aan Johan van der Meer Claesz.

⁴¹ S. van Leeuwen, 'Costumen, keuren ende ordonnantiën van het baljuwschap ende lande van Rijnland' (Leiden 1667) 32.
Piet van der Plas 15/8/2025

Johan van der Meer en Anna Verboom (1672 – 1697).

Ook hier heb ik geen transportakte in het archief van schout en schepenen gevonden. Wel is er een schuldbrief waaruit blijkt dat Johan de *ridderlijke hofstad & landen van Adegeest gelegen in Voorschoten* heeft gekocht voor 1.963 carolus guldens.⁴² Dit is de eerste keer dat Adegeest een ridderlijke hofstad wordt genoemd. Vermoedelijk heeft Johan zich hiertoe laten inspireren door de boeken van Simon van Leeuwen. Die noemt Adegeest in zijn *Batavia Illustrata* een *oud ridderlijk huis en hofstede* en in zijn *Costumen* een *oude adellijke naam*.⁴³ In het grafelijke leenregister wordt Adegeest niet meer vermeld, misschien heeft Johan het leenverband afgekocht. In het Wassenaerse leenregister wordt Johan op 18 september 1672 beleend met de zwaandrift.⁴⁴

Op de schetskaart van het ontwerp van de Oranjepolder uit 1673-1675 wordt Adegeest al als buitenplaats aangegeven, zodat Johan kennelijk direct na aankoop is begonnen met de afbraak van de boerderij en de bouw van de buitenplaats. Overigens worden alle buitenplaatsen op de kaart op dezelfde manier getekend zodat hieruit geen conclusies over het gebouw kunnen worden getrokken.

Johan woonde in Leiden op Rapenburg 16, is ontvanger van de gemenelands middelen van Leiden en Rijnland en bovendien kapitein der schutterij.⁴⁵ Hij was in 1669 getrouwd met Anna Jacobsdr Verboom.⁴⁶ Haar vader Jacob Verboom Leendertsz heeft op 12 maart 1672 de hofstede Toorenvelt in Oegstgeest gekocht, vanouds een herberg genaamd 'de Maecht van Gent'.⁴⁷ Jacob verklaarde de voornoemde hofstede te cederen en in vrij eigendom aan zijn schoonzoon Johan van der Meer te schenken onder beding dat hij *'t selve weder zal moeten te leen geven van zijne huize Adegeest aan de heer Aernold Sijen,*

⁴² ELO 506 inv. 1052 akte 136 (287 en 288); ORA 13/79vso, 14/39.

⁴³ S. van Leeuwen, 'Batavia Illustrata' 1224.

⁴⁴ Hoek, Leenkamer Wassenaar, leen 363.

⁴⁵ ORA 13/40vso; Th. Lunsingh Scheurleer et. al. 'Het Rapenburg, geschiedenis van een Leidse gracht' IVa 263.

⁴⁶ W.H. Croockewit, 'Fragment-genalogie Verboom', Ned. Leeuw nr 17 (1899) kolom 101.

⁴⁷ W.J. Varik, 'Thoorenvelt', 'Rijnland, tijdschrift voor sociale genealogie en streekgeschiedenis voor Leiden en omstreken', jaargang 1972, 71-83.

professor binnen Leyden. Het komt er dus op neer dat Johan als eigenaar van Adegeest leenheer van Toorenvelt is geworden dat hij vervolgens in leen moest geven aan Arnold Sijen. Deze constructie heeft overigens niets met het middeleeuwse systeem van leenheren en beleningen te maken maar wel met Johan's wens om Adegeest een ridderlijke hofstede te mogen noemen. Dit wordt in de Gouden eeuw wel meer door nieuwe rijken gedaan, zoals bijvoorbeeld ook door Francois Halewijn die Ter Wadding in Voorschoten in leen van Ter Werve in Voorburg uitgaf.⁴⁸ Johan heeft op 27 maart 1679 ook nog 1 morgen teelland leen uitgegeven.⁴⁹ Op 23 april 1672 koopt Johan nog 6 morgen 3 hond 50 roeden weiland uit de boedel van Krijn.⁵⁰ Op 22 mei 1672 beleent Johan Cornelis Pietersz Helburg met 1 morgen land gelegen in het Hofland.⁵¹ Johan blijft diverse percelen land in de nabijheid van Adegeest aankopen.⁵² Op 27 augustus 1678 koopt Johan een perceel land waarop in 1635 nog de woning van Claas Jan Jorisz heeft gestaan.⁵³ Op 16 januari 1685 koopt Johan de boerderij met overzetveer Rust-wat (nu het restaurant Allemansgeest) in Voorschoten.⁵⁴

Johan overlijdt in 1687 waarna zijn weduwe Anna wordt beleend met de zwaandrift. Uit het huwelijk tussen Johan en Anna is één kind voortgekomen en wel de in 1678 geboren dochter Agneta Jacoba.⁵⁵ Anna hertrouwt met haar zwager Adriaan van Kruyskerken. Adriaan koopt op 8 april 1692 van de erfgenamen van Pieter Gijsbertsz Adegeest *een woning als huis schuur berg boomgaard bepoting en beplanting met omtrent 6½ morgen wei en teelland staande en gelegen aan de Adegeesterlaan*.⁵⁶ Het gaat hier om de woning Onder den Ackerboom die in 1585 door Evert van Leeuwen was gekocht en niet met Adegeest was meeverkocht. Daarnaast koopt Adriaan nog diverse percelen land.⁵⁷ Anna overlijdt in 1697 en Adriaan in 1705 waarna Agneta Jacoba alles erft.

Agneta van der Meer en (1) Pieter van den Bergh (2) Rippert van de Velde (1697 - 1723).

Agneta Jacoba trouwt in 1694 op zestienjarige leeftijd met Pieter van de Berg, secretaris van de weeskamer in Leiden.⁵⁸ Agneta Jacoba erft al het onroerend goed van haar ouders: Rapenburg 16 in Leiden, de door haar vader gebouwde buitenplaats Adegeest, de boerderij Onder den Ackerboom en de boerderij met overzetveer Rust-wat. Een belening met de zwaandrift is niet bekend. Pieter koopt ook nog enig onroerend goed in Voorschoten.⁵⁹ In het Voorschotense kohier van de verponding uit 1702 wordt onder nr. 53 vermeld: *De hofstad genaamt Adegeest eigen Dhr en Mr. Pieter van den Bergh als in huwelijk hebbende Agneta Jacoba van der Meer dochter van Anna Verboom*. De boerderij Onder den Ackerboom wordt in het kohier vermeld als nr. 54: *Een huis en erf eigen als voren*. Rust-wat wordt in het kohier vermeld als nr. 60: *Een huis en erf aent Wedde genaempt Rust-wat; eigen de heer en Mr Pieter van den Bergh nomine uxoris* (= in naam van zijn echtgenote).⁶⁰

⁴⁸ Eenzelfde op status gebaseerde belening komt voor bij Ter Wadding dat van 1644 tot 1795 in leen van Ter Werve in Voorburg werd gehouden. Zie M. Gommers, 'Ter Wadding' doctoraalschripte Universiteit Leiden 1989 en K. Aschman, 'Tuinhistorisch Onderzoek Ter Wadding' (2015).

⁴⁹ ORA 14/39.

⁵⁰ ORA 13/40vso.

⁵¹ ORA 13/48, zie ook ORA 14/39 en ORA 15/91vso.

⁵² ORA 13/48, 14/5, 14/9, 14/18, 14/39

⁵³ ORA 14/18.

⁵⁴ ORA 15/16vso.

⁵⁵ Lunsing Scheurleer, 'Rapenburg', 263 en 273-275.

⁵⁶ ORA 15/129vso 8 april 1692. Zie ook: R.C. Hekker en W.J. Berghuis, 'De boerenwoning Onder den Ackerboom te Voorschoten' bulletin Kon. Ned. Oudheidkundige bond zesde serie (1959) 68-83.

⁵⁷ ORA 15/115vso (1691), 15/130vso (1692), 15/139 (1692), 15/140 (1692), 15/145 (1692), 15/146 (1692), 15/150 (1692), 15/150vso (1692), 15/158 (1693), 16/33 (1696), 16/43 (1697), 1643vso (1697), 16/44 (1697), 16/73vso (1700), 16/97bis (1701), 16/88 (1702)

⁵⁸ Lunsing Scheurleer 'Rapenburg' IVa 263 en 273-275.

⁵⁹ ORA 16/5, 16/49vso, 16/50, 16/59, 16/68

⁶⁰ Den Elst wordt onder nr. 55 vermeld als *een huis en erf eigen Gerrit Willemsz Dijksheul volgens opdr van 24 januari 1692; nu eigen Jan Pieters Dobbe bij opdr van 27 mei 1707 en 28 augustus 1710*.⁶⁰

Pieter overlijdt in 1704 waarna Agneta hertrouwdt met Rippert van de Velde. Op 22 juli 1712 verkoopt Rippert *een huis en erf alsmede schouw of veer over de Vliet vanouds genaamd Rust-wat*.⁶¹ Rippert overlijdt in 1719 en Agneta in 1723. Bij het overlijden van Rippert wordt een boedelscheiding opgemaakt.⁶² Uit het huwelijk tussen Agneta en Pieter van den Bergh heeft één kind de volwassen leeftijd bereikt: een naar haar vaderlijke grootmoeder vernoemde dochter Anna van den Bergh.

Schets van de buitenplaats Adegeest aan de achterzijde, met als ondertitel: 'noordzijde d. 3 okt. 1718. Tekenaar onbekend. ELO PV_GN003739. De schuur zal waarschijnlijk een boerderij zijn geweest, met het gekochte land moest tenslotte iets worden gedaan.

Anna van den Bergh en Leonard Verboom (1723 – 1748).

Anna van den Bergh wordt in 1723 beleend met de zwaandrift. Zij trouwt in hetzelfde jaar met haar achterneef Leonard Verboom met wie zij aan het Westeinde in Den Haag gaat wonen.⁶³ Op 27 januari 1723 verschijnt dan ook een advertentie in de 'Leydse Courant' waarin de hofstede Adegeest in beknopte bewoordingen te huur wordt aangeboden.⁶⁴

Het huwelijk wordt geen succes. Al na drie jaar vraagt Anna scheiding van tafel en bed, omdat *Verboom zijn pretense maritale magt misbruikende, niet alleen had gehouden en als nog houdende een ongebonden en dissolut leven, zodanig dat dezelve bereits (haar) meeste goederen en effecten had gedissidipeert en geconsumeert, zodanig dat bij de verdere continuatie (zij) om korte tijd zoude kunnen worden gebracht tot armoede, maar dat dezelve Leonard Verboom bovendien al over lange een volkomen aversie voor (haar) persoon hadde betoont*.⁶⁵ Zowel van hun woonhuis aan het Westeinde in Den Haag als van de hofstede Adegeest in Voorschoten wordt een scheidingsakte opgemaakt.⁶⁶ Van het interieur van Adegeest krijgt men hierdoor een goede indruk: een kleine eetzaal, waarin veel tin, koper, Delfts aardewerk en porselein is te zien, is met tapijten behangen. De grote eetzaal heeft een goudleren behang en men trof er bovendien een kabinetje met verguld lofwerk ingelegd. Ook nog beneden bevonden zich verder een voorsaletje met

⁶¹ ORA 17/29vso (30).

⁶² Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' IVa 273.

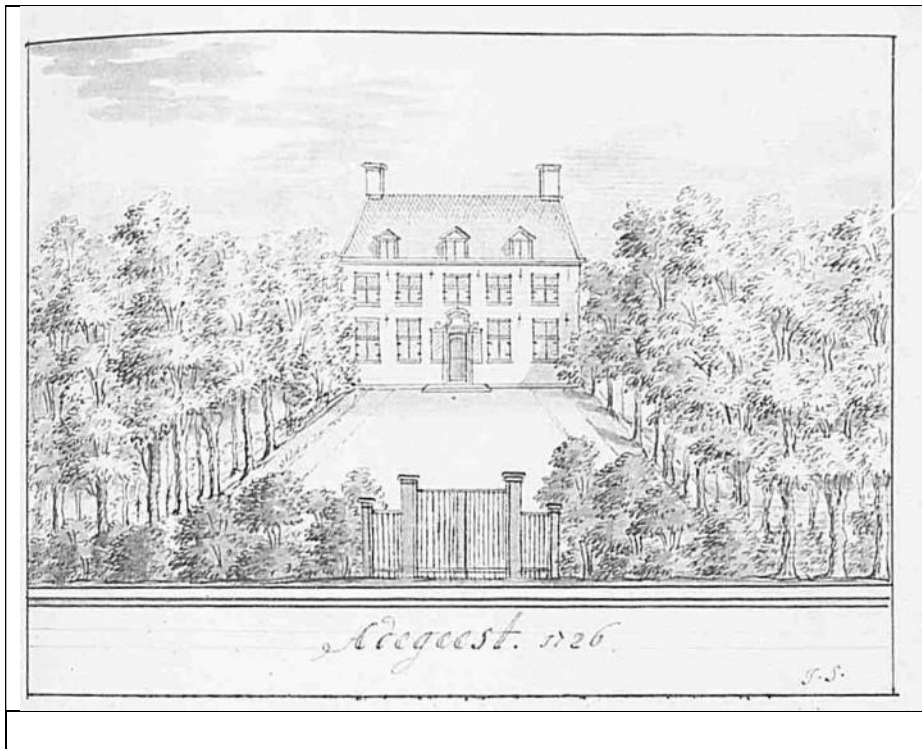
⁶³ Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' IVa. 263 en 275-277.

⁶⁴ Krantenartikelen zijn overgenomen uit www.delpher.nl.

⁶⁵ Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' IVa. 276.

⁶⁶ Idem.

zeildoek behangsel, de keuken en een kelderkamer. Waarschijnlijk lag de kinderkamer op de eerste verdieping, evenals de knechtskamer en de grote boven voorkamer en kleine voorkamer. In 1726 hebben Leonard en Anna een schuld van 4.000 gulden aan Jan de Veer waarvoor als onderpand wordt gegeven *de hofstede Adegeest met 11 morgen land, alsnog een boerderij bestaande uit huis schuur en berg met 26 morgen wei hooi en teelland gelegen omtrent de hofstede Adegeest in de Oranje en Papenwegse polder (= Onder den Ackerboom).*⁶⁷ Op 10 januari 1727 wordt Adegeest in de Leydse Courant te koop aangeboden. Kennelijk heeft Anna van der verkoop afgezien want uit haar kasboek blijkt dat zij veel aan Adegeest heeft laten opknappen. Met name in de jaren vanaf 1730 worden er relatief hoge bedragen genoteerd voor een metselaar, timmerman, loodgieter en dergelijke.⁶⁸

Adegeest in 1726 getekend door Andries Schoemaker. Koninklijke Bibliotheek, Atlas Schoemaker.

Adegeest in 1730 getekend door C. Pronk. Let op de verschillen met de afbeelding uit 1726. Koninklijke Bibliotheek, Atlas Schoemaker.

⁶⁷ ORA 18/192.

⁶⁸ ELO 0509 (Weeshuis) inv. 997.

In de Leydse Courant van 13 januari 1727 wordt aangekondigd dat op 18 januari men zal doen veilen en verkopen:

*De hofstede genaamt Adegeest, bestaande in een fraaie heren huizing, voorzien met verscheide kamers en vertrekken, tuinmanshuis, koetshuis, en stalling voor 5 paarden, als mede wel bepote en beplante boomgaarden, en een groote moestuin, mitsgaders fraaie wel beplante lanen en singels, groot tezamen omtrent 4 en 1 half morgen, staande en gelegen aan de heerweg, omtrent het dorp Voorschoten, onder den heerlijkheid van Voorschoten, met het recht van een zwaandrift, leenroerig aan de graaflijkheid van Holland en hebbende verscheide achterlenen.*⁶⁹ De veiling is kennelijk geen succes geworden, want op 22 januari 1727 wordt in het Leydse Courant opnieuw vermeld dat Adegeest te huur is. Op 16 december 1730 wordt Toorenvelt in Oegstgeest verkocht aan Willem Paadts Jacobs; de belening door Anna heeft op 24 maart plaats gevonden.⁷⁰ Hierna is het leenverband tussen Adegeest en Toorenvelt kennelijk verbroken want er worden geen beleningen meer vermeld.

In het kohier van de verponding van 1732 wordt onder nr. 56 vermeld:

*De hofstede genaamt Adegeest met stal en koetshuis daar annex eigen de erfgenamen van mr Pieter van den Bergh. Wordt met de tuinen en plantagie verhuurd aan dhr. Jacob Hinlopen.*⁷¹ De boerderij Onder den Ackerboom wordt onder nr 57 vermeld als *Een bouwmanswoning. Eigen de erfgenamen van mr Pieter van den Bergh. Wordt met de landen verhuurd aan de weduwe van Gijsbert Outshoorn.* Anna overlijdt op 9 maart 1748.⁷²

Jan-Pieter van Bree (1748 - 1755) en Anna-Maria van Bree (1755).

Anna laat al haar bezittingen na aan het Arme Wees- en Kinderhuis te Leiden.⁷³ Het weeshuis laat de bezittingen op 4 mei 1748 alweer veilen door notaris Le Pla in Leiden.⁷⁴

De omschrijving van de veiling luidt:

Een gemakkelijke, zeer vruchtbare welgelegen hofstede genaamt Adegeest mitsgaders een huismans woning met diverse goede degelijke en wel toegemaakte partijen wei, hooi als teelland daaraan, alle staande en gelegen aan, bij en omtrent de anderen onder den heerlijkheid van Voorschoten in het geheel groot volgens de meting negenen dertig morgen zeven en negentich roeden.

Kavel A, Adegeest met 5 morgen 46 roeden land wordt omschreven als:

Eerstelijk een zeer vruchtbare welgelegen hofstede van ouds en nu nog genaamd Adegeest, met zijn fraaie woonhuizing, bestaande in diverse behangen en onbehangen kamers en vertrekken, twee kookkeukens, een grote kelder, rij en koetshuis voor veel rijtuigen, een stalling voor enige paarden, met lanen, plantagien, houtbosje, visrijke vijvers, en landen daaraan behorende, tezamen groot volgens de meting en kartering daarvan zijnde vijf morgen 46 roeden, getekend met de letter A, staande en gelegen bij, aan, en omtrent het dorp van Voorschoten, belend ten oosten en zuiden de aanhorige landen en dat met zodanige achterlenen als de gemelde hofstede is hebbende, mitsgaders 't recht van twee paar broedende zwanen met haar jongen te mogen houden.

Omdat er geen vererving in rechte lijn heeft plaats gevonden wordt een erfbelasting geheven, de zogenaamde collaterale successie. Om de hoogte van de belasting te kunnen vaststellen moesten de bezittingen getaxeerd worden.⁷⁵ Door de landmeter Dirk Klinkenberg wordt hiervoor een gedetailleerde kaart gemaakt die helaas niet bewaard is gebleven. Uit de taxatie blijkt dat Adegeest met 5 morgen 46 roeden land op de kaart is genummerd als partij A. De partijen land genummerd E en J waren de overige percelen land die grafelijke lenen waren. De partijen A, E en J (dus inclusief Adegeest) worden getaxeerd

⁶⁹ Dit is dus alleen Toorenvelt.

⁷⁰ Varik 77.

⁷¹ Onder nr. 58 (Den Elst) wordt vermeld *Een bouwmanswoning. Eigen de weduwe van Jan Pietersz Dobbe. Wordt met de landen verhuurd aan Jan Gerritsz van der Cluft.*

⁷² ELO 0519 inv. 997 en 998.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ ELO 506 inv. 1984 akte 75 218 – 238

⁷⁵ ORA 122 fol. 111.

op 1.850 gulden. De boerderij Onder den Ackerboom met zijn bargaen, schuur en bargaen en halve laan is op de kaart getekend met Z. De taxatie voor de boerderij met bijbehorende percelen land komt uit op 4.820 gulden zodat de getaxeerde waarde van het geheel op 6.670 gulden uit komt.

In de veiling wordt Adegeest met de daarbij horende percelen gekocht door Jan Pieter van Bree. Hij was in 1741 getrouwd met Beatrix Anna Hoogweg en woonde op Rapenburg 17.⁷⁶ Op 22 april 1749 koopt Jan Pieter ook de boerderij zonder naam (NN) bestaande uit het huis, schuur, berg, poting en planting met de daarbij horende landerijen, tezamen groot 4 morgen 1 hond van Klaas Jansz Dobbe voor een bedrag van 1.325 gulden.⁷⁷ Diverse andere percelen en de boerderij Onder den Ackerboom wordt door diverse percelen gekocht maar op door hen op korte termijn aan Jan Pieter verkocht.⁷⁸

Jan Pieter overlijdt op 22 juni 1755 in Parijs waarna zijn bezittingen vererven op zijn veertienjarige dochter Maria Anna van Bree. Maria overlijdt echter enkele weken later op 1 juni 1756 in Mechelen. Hierdoor onstond een probleem.⁷⁹ De enige naaste erfgenaam was Maria's oom Reinier Hoogweg, maar omdat hij een rooms-katholieke geestelijke was mocht hij geen aanspraak maken op de erfenis.⁸⁰ In onderling overleg besluiten de erfgenamen dat de erven in de vierde graad Jan Herman van Bree en Jean Theodore van Bree als verwanten van vaderskant (Jan Pieter van Bree) Adegeest met bijbehorende percelen zouden erven. Maria van der Kun en Maria Hoogweg zouden als verwanten van moederskant (Beatrix Hoogweg) de boerderijen Onder den Ackerboom en NN met bijbehorende percelen land erven. Omdat de erfenis wederom niet in rechte lijn vererfde was er wederom belasting voor de collaterale successie verschuldigd waarvoor de bezittingen opnieuw getaxeerd moesten worden.⁸¹ De taxatie vond plaats op 17 september 1757 en komt uit op 14.400 gulden voor het geheel. Dit is een aanzienlijk hoger bedrag dan de 6.670 gulden waarop de boedel van Anna van den Bergh in 1748 wordt getaxeerd. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de boerderij NN nu bij de koop is inbegrepen. Bovendien heeft -zoals hierna zal blijken- Jan Pieter in 1748 een nieuwe boerderij gebouwd nabij Adegeest. **Dit is de boerderij die tegenwoordig bekend staat als Adegeest!**

Erven van Bree (1748 – 1763).

Adegeest

Jan Herman van Bree en Jean Theodore van Bree veilen Adegeest op 15 januari 1763.⁸²

In de veiling wordt het perceel van Adegeest als volgt omschreven:

Eerstelijk een extra welgelegen heerehuizing en ridderlijke hofstede genaamd Adegeest met de annexe kapitale en sedert de jaare 1748 uit de grond nieuw opgebouwde boerewoning (= huidige Adegeest) bestaande in zijn bouw, huizing, grote kelder, zoomerhuis, dorsvloer, karnmolen, wagenschuur, bostelput, mitsgaders een zes roeden barg, stalling voor 32 koebeesten en 3 paarden, varkenshokken, en 't gene verder tot een complete bouwerij wordt vereist met de aanhorige goede degelijke een zeer wel toegemaakte partijen wei-, hooi- en teel-landen, alle staande en gelegen aan, bij en omtrent de andere, onder den heerlijkheid van Voorschoten bij het dorp aldaar, op de kaart getekend met de letter A, tezamen groot met de laan, plantagie, tuin, starrebosch en lanen, vijf morgen zes en veertig roeden. Uit de omschrijving blijkt dat Jan Pieter de kapitale boerderij heeft laten bouwen op perceel A. Koper van Adegeest wordt de Rotterdamse burgemeester Jacob Cossart (1713-1780) voor een bedrag van 8.000 gulden.⁸³

Onder den Ackerboom en NN

⁷⁶ Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' I 249.

⁷⁷ ORA 20/106.

⁷⁸ ELO 506 inv. 1984 akte 80 249, ORA 20/84.

⁷⁹ ORA 66 (zonder nummering). 146. (foto 3054)

⁸⁰ Het plaacaat van de Staten van Holland en west-Friesland van 4 mei 1655 verbied legaten aan 'Paapsche geordende personen, geestelijke armen, gestichten en Godshuizen'.

⁸¹ ORA 122 folio 147 Foto 2519.

⁸² ELO 0506 inv. 2198 akte 6; ORA 22/1.

⁸³ ORA 22/1 24 februari 1763.

Maria van der Kun en Maria Hoogweg hebben hun erfenis omstreeks 1758 verdeeld.⁸⁴ Maria van der Kun krijgt 2 woningen in Hazerswoude en 1 woning aan de Pieterskerkgracht in Leiden. Maria Hoogweg, weduwe van Joris Hoos, krijgt een huis en erf aan het Rapenburg alsmede twee boerderijen met bijbehorende landerijen in Voorschoten te weten. Onder den Ackerboom met een geschatte waarde van 4.500 gulden en NN met een geschatte waarde van 3.600 gulden. Haar zoon Johannes Hoos (1723-1802) krijgt de beide boerderijen in de periode 1760-1763.⁸⁵ Hij is een koopman in vis, getrouwd met Maria Hoogweg en woont met haar op Rapenburg 17.⁸⁶ Op 22 oktober 1793 schenkt hij de twee boerderijen aan zijn dochter Adriana, getrouwd met Simon van der Aar.⁸⁷ Simon draagt beide boerderijen in 1808 over aan zijn dochter Geertrudis Johanna van der Aar, weduwe van Johan Cornelis Bronsgeest.⁸⁸ Bij de invoering van het kadaster in 1832 was Reinier Adriaan Pauw eigenaar, een transportakte heb ik niet kunnen vinden.

Jacob Cossart (1763 – 1774).

Jacob Cossart beleeft kennelijk zelf weinig plezier aan Adegeest. Op 9 januari 1772 verschijnt een advertentie in de Rotterdamse Courant waarin Adegeest te huur wordt aangeboden. De omschrijving luidt nu: *het buitenplaatsje Adegeest, met zijn lanen, starrebos, vrucht- en moestuinen, schuithuis en viskern etc. Informatie kan worden ingewonnen bij de baljuw Boers te Voorschoten, bij de bouwman op de plaats of bij de timmerman Dobbe.*⁸⁹ Op 15 juli 1774 verkoopt Cossart Adegeest aan Wilhelmina Catharina Marcus, weduwe van de in 1771 overleden Nicolaas Francois Trent.⁹⁰

Wilhelmina Catharina Marcus en Johan Pompe van Meerdervoort (1774 – 1791).

Wilhelmina hertrouwt in 1776 met Johan Pompe van Meerdervoort, weduwnaar van Maria Cunaeus, dochter van Petrus Cunaeus, eigenaar van Roucoop.⁹¹ Wilhelmina en Johan woonden op Rapenburg 12 te Leiden zodat Adegeest voornamelijk als zomerverblijf zal hebben gediend. Johan doet zowel grote aanpassingen aan het gebouw als aan de tuin.⁹² De anno 20025 nog bestande vijver nabij Adegeest is door hem aangelegd. Johan overlijdt in 1779, zodat Wilhelmina opnieuw weduwe wordt. Wilhelmina koopt op 31 oktober 1781 het recht tegenove Adegeest aan de overkant van de heerweg gelegen *huis en erf mitsgaders tuin of boomgaard alsmede een partij teelland daarop gelegen tezamen groot of verongeldend voor 450 roeden vanouds genaamd Bethlehem.*⁹³ Op 28 mei 1785 wordt Pieter Changion door Wilhelmina beleent met een partij teelland gelegen aan de Papenweg; kennelijk is het leenstelsel van Adegeest nog steeds niet uitgestorven.⁹⁴

Wilhelmina overlijdt kinderloos in 1790, zodat in de Leydse Courant van 4 oktober 1790 wordt aangekondigd dat op 9 oktober geveild en verkocht gaat worden:

De ridderlijke hofstad Adegeest, met achterleenen en recht tot het houden van twee paar broedende zwanen, zijnde voorzien van een binnen weinig jaren voor 't grootste gedeelte vernieuwde herenhuizing, koetshuis en stalling, tuinmanshuis, orangehuis, perziken- en druiven-kassen, met een kapitale moestuin, boomgaarden en annexe boerenwoning, mitsgaders diverse partijen extra goede wei- en hooi-landen, aan en achter de voorsz. hofstad, tezamen groot omtrent 28 morgen, staande en gelegen aan de westzijde van de heerweg, onder den heerlijkheid van Voorschoten nabij het dorp; alsmede nog een huis, erf en tuin, met diverse wei-, hooi- en teel-landen, tezamen groot omtrent 9 morgen, gelegen aan de oostzijde van de

⁸⁴ ORA 21/109vso, zonder datum.

⁸⁵ Een transportakte is niet aanwezig. In Rijnlants morgen boek van 1760 wordt Maria Hoogweg nog als eigenaar vermeld, in een akte van 24 februari 1763 wordt Jan Hoos als eigenaar vermeld. (zie ORA 22/1).

⁸⁶ Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' I. 249.

⁸⁷ ORA 24/213vso.

⁸⁸ NAV 504, Livre de mutations a titre de vente' Ventes, 10.

⁸⁹ Rotterdamse Courant, 9 januari 1772 (Delpher).

⁹⁰ ORA 23/63vso 15 juli 1774; Hat inv. 7921.

⁹¹ Lunsingh Scheurleer 'Rapenburg' IVa 144.

⁹² ELO

⁹³ ORA 23/207vso; HAT 7922-7924.

⁹⁴ ORA 24/61vso.

heerweg (= Bethlehem), over de gemelde hofstad. In de Leydse Courant van 18 oktober 1790 wordt aangekondigd dat op 19 en 20 oktober 1790 uit de inboedel van Adegeest geveild en verkocht zou worden: *Een partij broeibakken, ramen, tuinbanken, allerhande soorten van tuinmans-gereedschappen; voorts een partij oranjebomen en tobbens, een groote kwantiteit van exquisite amerikaanse- en andere gewassen, een partij goudvissen, viswant en visblok; verder een inboedel bestaand in ledikanten, beddens met toebehooren, gemaakt linnen, kabinetten, stoelen, tafels, porcelijnen, koper, tin en verder goederen.* Koper van Adegeest en Bethlehem wordt Pieter Pietermaat op 9 mei 1791 voor een bedrag van 24.800 gulden.⁹⁵

Pieter Pietermaat en Magdalena D'Arrest (1791 – 1810).

Pieter Pietermaat jr. is schepen van Hoorn en later pensionaris van Medemblik. Hij is in 1759 getrouwd met Magdalena Johanna D'Arrest. Hij had een onrustig karakter: voordat hij Adegeest ging bewonen had hij hij al gewoond op de buitenplaatsen Vrijhoeven, Postrust en Drakenburg. Ook aan Adegeest zou hij weinig plezier beleven want na enkele maanden overleed hij al op Adegeest.

Zijn weduwe Magdalena D'Arrest blijft met de kinderen op Adegeest wonen en krijgt in 1801 toestemming om *een gemetseld speelhuis* te laten bouwen.⁹⁶ Op 24 december 1805 koopt haar zoon Jan Anthonij Pietermaat het nabij Adegeest gelegen herenhuis genaamd Welgelegen voor 8.000 gulden.⁹⁷ Op 16 oktober 1809 wordt Magdalena Johanna D'Arrest in Leiden begraven.⁹⁸ In 1810 wordt een belasting geheven op basis van het aantal ramen en deuren; hieruit blijkt dat Adegeest in totaal 34 ramen en deuren had.⁹⁹

In de Leydse Courant van 16 april 1810 wordt de verkoop van Adegeest en Bethlehem aangekondigd: *Te koop, om ten spoedigste te worden aanvaard, het huis Adegeest, gelegen te Voorschoten, groot ruim 12 morgen, bevattende eene kapitaale herenhuizing, spatieus koetshuis en stalling voor 6 paarden, tuinmanswoning, orangerie, menagerie, diverse loodsen, groote moestuin met een nieuw gemetselde muur, voorzien van druiven- en perziken-kassen, boomgaarden, groot engels plantsoen met beken, goudviskom, bossen met aangename wandelingen en ruime koepel aan de heerweg; alsmede 16 morgen wei- en hooiland, nevens en om de gemelde plaats gelegen, kunnende na verkiezing van de koper by dit perceel gevoegd worden een laan, liggende aan de overzijde van de plaats en heerweg, met een partij land tot aan de leidse trekvaart, en een daar op staand arbeidershuis.*

De kinderen van Magdalena, zijnde Daniel, Jan Anthony en Elisabeth, verkopen Adegeest (dus zonder Bethlehem) op 9 juni 1810 aan Willem Dorrepaal voor een bedrag van 32.500 gulden.¹⁰⁰ De omschrijving in de koopakte luidt:

Eerstelijk de ridderhofstede van ouds en nog genaamd Adegeest met deszelfs achterlenen en het recht tot het houden van twee paar broedende zwanen zijnde voorzien van een hecht en sterk en binnen weinige jaren't grootste gedeelte vernieuwde herenhuis, spatieuze huizing, stalling voor paarden, tuinmanshuis, oranje huis, menagerie. perzik- en druivenkassen, fraaie koepel aan de heerweg, verder een kapitale moestuin, boomgaarden, nieuw aangelegd engels plantsoen, bossen, slingerlanen en beeken, en wijders al hetgeen wat een groot buitengoed behoort. Alsmede diverse partijen extra goede wei en hooilanden aan en achter de voorsz. hofstad gelegen aan de noordwest zijde van de heerweg onder dit ambacht, tezamen groot volgens de meting en kartering van Dirk Klinkenberg landmeter van Rijnland 27 morgen en 498 roeden belend in het geheel, ZO dhr. Meerman en de heerweg, ZW en NW de Heer Simon vd Aar, ZW de Voorwatering en NO de weduwe Nicolaas van Outeren. Zijnde de plaats bij gissing ruim 12 morgen beplant waarvan benevens is leenroerig geweest aan het huis van Wassenaar 11 morgen en 35 roeden. Voorts nog aan de overzijde van de plaats tusschen de heerweg en de Vliet behorende en gelegen onder dit ambacht een gedeelte van de laan zodanig als dezelve is afgebakend zijnde de lengte van 55 roeden uit de sloot

⁹⁵ ORA 24/182vso; Hat 7925 en 7926.

⁹⁶ ORA 29/ akte 25.

⁹⁷ ORA 27/95vso.

⁹⁸ Opregte Haarlemse Courant 24-10-1809; ELO 0508 nr. 215B 2. 1809-1811 67.

⁹⁹ OAV 026.

¹⁰⁰ ORA 29/akte 25 9 juni 1810.

nevens de heerweg alsmede nog een hoekje teelland gelegen nevens de voornoemde laan ten lengte van 17 roeden uit gemelde sloot, alwaar het door een heg is afgebakend strekkende ten breedte tot aan het pad loopende van de heerweg naar de arbeiderswoning genaamd Bethlehem. Zijnde de twee laatst gemelde partijen groot of zullen in de verponding contribueeren voor een morgen land. Belend O de wed. Nicolaas van Outeren, Z en W de verkopers en N de heerweg.

Op 26 december 1814 verkopen de kinderen Bethlehem aan Jan Willem Paauw.¹⁰¹ De omschrijving in de koopakte luidt:

Eerstens een huis en erf genaamd Bethlehem mitsgaders tuin en boomgaard, alsmede een stuk teelland daaraan tezamen groot of verongeldende voor 1 morgen 360 roeden, staande en gelegen aan de zuidoostzijde van de heerweg over de hofstede Adegeest, belend NO de heer Willem Dorrepaal en de verkopers, ZO het volgende partij no 2 en de executeuren van het testament van wijlen Johannes Tisius, ZW dezelve executeuren en Theodorus van Eijk en NW de heerweg en gemelde Willem Dorrepaal. Nr 2 een stuk wei of hooiland gelegen achter voorsz. partij in de binnenpolder groot volgens de meting 2 morgen 34 roeden belend ZW de executeuren van het testament van Johannes Tisius, ZO de verkopers met een boechje, ten NO dezelve met de laan en NW de zelve het voorgaande partij van Bethlehem. Nr 3 een stuk wei of hooiland gelegen als het laats voorgaande partij aan de andere zijde van de laan, groot volgens de meting 2 morgen 291 roeden, belend ZO de verkopers met een boechje, ZW dezelve met de laan, NO Hadewei van der Meulen weduwe Nicolaas van Outeren met de scheiding der polder en NW dezelve weduwe van Outeren. Nr 4 laatstelijk een stuk weiland gelegen in de binnenpolder bij het dorp, belend NO de executeurs van het testament van wijlen Johannes Tisius, ZO en NW dezelve en ZW dhr Daniel Pietermaat. Hebbende dit partij een vrij en onverhinderd uit en overpad over de landen van Dhr Daniel Pietermaat van en naar de heerweg. Speciale conditie: waarop de hofstede Adegeest door de verkopers is verkocht aan dhr Willem Dorrepaal blijkens transportbrief van 9 juni 1810 voor schout en schepenen waarin is bepaald dat de eigenaars van het land nevens en achter de huizing Bethlehem gelegen ten minste tot 14 roeden breedte gemeten uit de sloot gelegen tussen het perceel van de weduwe van Nicolaas van Outeren en van de heer Dorrepaal, nu of ten eeuwigste niet zullen mogen timmeren, bepoten of beplanten of het uitzicht van Adegeest van de Vliet of eenig ander manier mogegen belemmeren.

De koopsom is 4000 gulden contant.

Willem Dorrepaal (1810 – 1826).

Willem Dorrepaal is koopman en reder te Katwijk.¹⁰² Hij is weduwnaar van de op 18 augustus 1809 overleden Annetje Varkevisser. Op 19 augustus 1813 houdt Willem in het bijzijn van notaris van Alphen uit de Haag een familieberaad op Adegeest om een toeziend voogd voor zijn vijf kinderen genaamd Maria, Dirk, Agatha en Jacob aan te stellen.¹⁰³ Enkele weken later, op 21 september, vraagt hij dezelfde notaris om een inventaris van de boedel uit zijn eerste huwelijk op te stellen in verband met een nieuw huwelijk.¹⁰⁴ Op 10 november 1813 worden huwelijksvoorwaarden opgesteld met zijn nieuwe bruid Maria Emalia Colthoff. Op 19 december verschijnt een advertentie in de 's Gravenhaagse Courant waarin hun huwelijk bekend wordt gemaakt..¹⁰⁵

In de jaren 1818, 1819 en 1820 worden in diverse kranten herhaaldelijk advertenties geplaatst waarin Adegeest te koop wordt aangeboden.¹⁰⁶ De advertentieteksten verschillen onderling enigszins maar de omschrijving is steeds ongeveer:

De ridderlijke hofstede genaamd Adegeest, bestaande in een groot, hecht, sterk en sinds weinige jaren vernieuwd herenhuis, ruim koetshuis, stalling voor zes paarden, tuinmanshuis, oranjerie, menagerie, perziken en druivenkasten, fraaie koepel aan de weg, uitgestrekte moestuin, boomgaarden, nieuw

¹⁰¹ Notaris Van Oorde 26 december 1814.

¹⁰² Ned. Leeuw 1953 kolom 246 e.v.

¹⁰³ Idem.; Notaris van Alphen ('s Gravenhage) akte d.d. 19 Aug. 1813.

¹⁰⁴ Idem. nr. 56, akte d.d. 21 september 1813.

¹⁰⁵ Idem. nr. 56, akte d.d. 10 november 1813.

¹⁰⁶ Opgrechte Haarlemse Courant (OHC) 07 februari 1818, Leydse Courant 09/02/1818, Leydse Courant 26 april 1819, OHC 5 juni 1819, 29 januari 1820, Rotterdamse Courant 8 februari 1820, OHC 12 september 1822.

aangelegd Engels plantsoen, bossen, slingerlanen en beeken, en verder het geen tot een aanzienlijk buitengoed behoort, mitsgaders diverse partijen extra goed wei en hooiland achter de voorn. hofstede, tezamen groot 26 morgen 498 roeden, alles staande en gelegen aan de noordzijde van de heereweg, onder Voorschoten, nabij het dorp. Voorts nog aan de overzijde van de van de plaats een gedeelte van een laan ter lengte van 55 roeden, en een strook land, tezamen groot één morgen, gelegen als voren, tusschen de Heerenweg en de Vliet. Zijnde alles tezamen in de directe belastingen voor de jare 1818 aangeslagen wegens onbebouwde eigendommen voor fl 169,97, gebouwde eigendommen fl 108,54, deuren en vensters voor fl 17, 81. En zijn de partijen wei- en hooiland verhuurd tot kerstmis 1820 om tezamen fl 496,10 in het jaar. Nadere onderrichting te bekomen ten kantore van de notaris J.C. Hummel te Katwijk aan de Rijn.

De advertenties zijn kennelijk zonder resultaat gebleven want in de Opregte Haarlemse Courant van 14 maart 1826 wordt het overlijden van Willem op Adegeest meegedeeld. Na zijn overlijden wordt in diverse kranten (o.m. de Leydse Courant van 24 april en 12 mei 1826) de veiling van Adegeest aangekondigd: *Men is van meening, krachtens bekomene autorisatie van de rechtbank van Eersten Aanleg, zitting houdende in s'Gravenhage, door de Notaris J. C. Hummel, als daartoe door welgemelde Regtbank gecommiteerd, en ten overstaan van de Heer fungerende vrederechter van het kanton Katwijk, in de herberg het Wapen van Voorschoten, aldaar op Maandag de 8 Mei 1826, des avonds ten zes uren, in het openbaar te doen veilen, en op dinsdag de 16de daaraanvolgende, mede des avonds ten zes uren, finaal te verkopen: de ridderlijke hofstede genaamd Adegeest, bestaande in een groot, hecht, sterk en sinds weinige jaren vernieuwd herenhuis, ruim koetshuis, stalling voor zes paarden, tuinmans-huis, oranjerie, broeijerij, koepel, uitgestrekte moestuin, boomgaarden, nieuw aangelegd Engels plantsoen, bossen, slingerlanen en beeken, en verder het geen tot een aanzienlijk buitengoed behoort, groot ongeveer 11 bunders 77 roeden, mitsgaders diverse partijen wei- en hooiland achter de voorn. hofstede tezamen groot 10 bunder 36 roeden en 4 ellen, allees staande en gelegen aan de noordwestzijde van de heerweg onder Voorschoten, nabij het dorp.*

Adegeest wordt met toestemming van de weduwe en de kinderen op 8 mei 1826 gekocht door hun broer Dirk Dorrepaal voor 17.600 gulden.¹⁰⁷ Uitzondering is een partij wei- en hooiland die wordt gekocht door Ds. Jacobus van der Feltz te Katwijk aan de Rijn voor 1.513 gulden.

Dirk Dorrepaal (1826 – 1844).

Dirk woont in Antwerpen en is kennelijk niet van plan Adegeest zelf te bewonen want enkele dagen na de aankoop wordt Adegeest in de Leydse Courant alweer te koop aangeboden. Vanaf 8 maart 1828 tot en met 1830 wordt Adegeest in diverse kranten te huur wordt aangeboden. Dirk heeft op 4 januari 1828 van Daniel François van Alphen (eigenaar van de buitenplaats Stadwijk) enkele percelen gekocht (later kadastraal genummerd A605 t/m A608) waarop hij een herenhuis genaamd Klein Adegeest zou laten bouwen, dat later Klein Stadwijk genoemd zou worden.¹⁰⁸ Daniel Francois kocht ook de boerderij Vlietweg, die later Sophiahoeve genaamd zou worden.¹⁰⁹ Op 18 juli 1835 verschijnt een advertentie in de Opregte Haarlemse Courant waarin W.A. Gevers kennis geeft van de de geboorte van een dochter op Klein Adegeest; enkele weken later, op 5 augustus, moet hij het overlijden hiervan alsweer melden. In de maanden daarna wordt Klein Adegeest in diverse kranten te huur aangeboden.

¹⁰⁷ Hummel nr. 5055 acte 1670 en 1673.

¹⁰⁸ Kadastraal Leggerartikel 35.

¹⁰⁹ Historisch Kadaster leggerartikel 1.

ANNONCES.

A LOUER, *KLEIN ADEGEEST*,
agréablement situé près de Voorschoten. S'informer chez D. van Leen-
wen, anbergiste à Voorschoten, ou chez M. N. Bervoets, rue dite
Toorenstraat à La Haye. 4415.

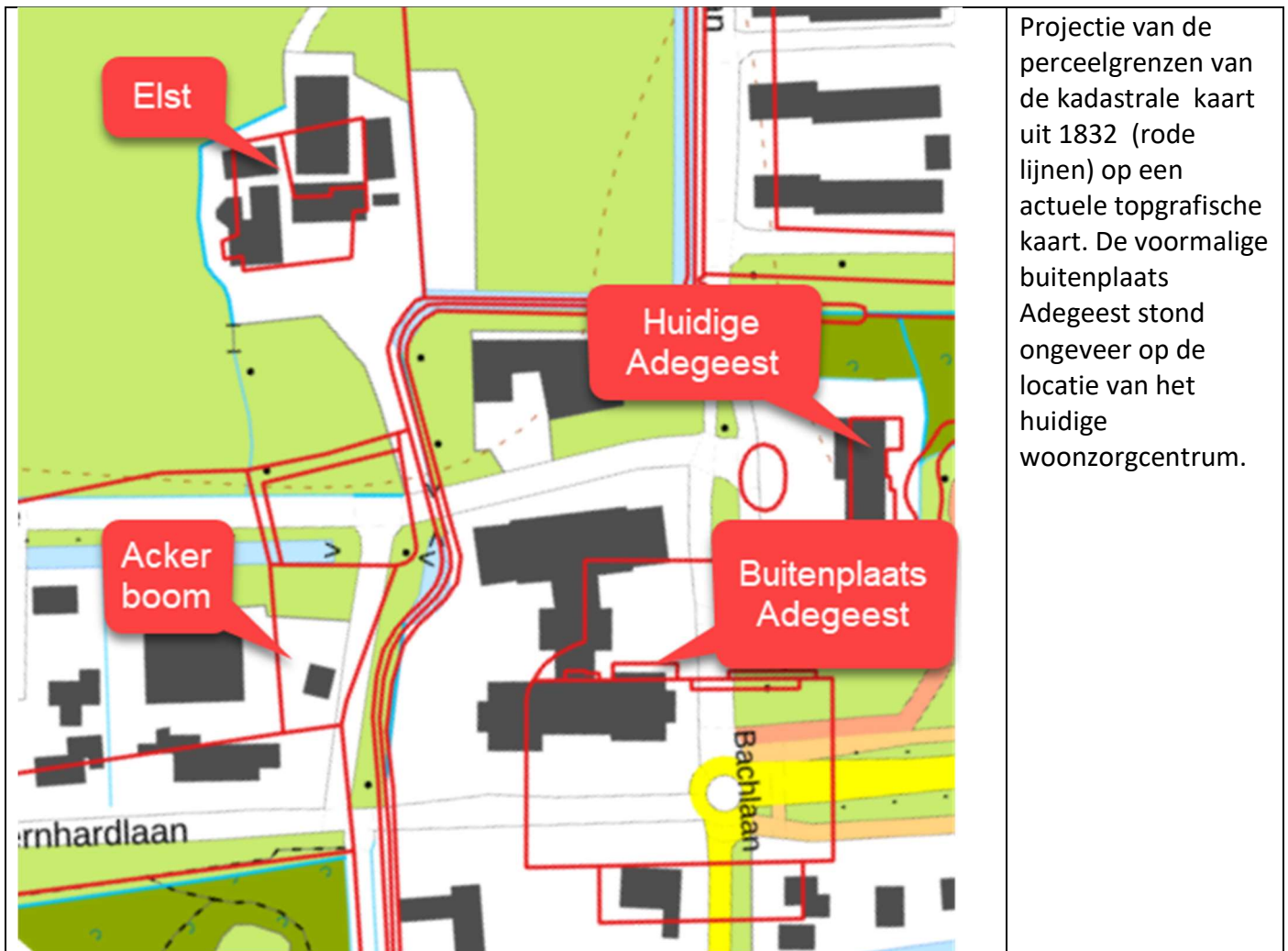
Advertentie in de Journal de La Haye, 24-01-1842.

Ook Adegeest is kennelijk niet permanent bewoond, want in de volkstelling van 1839 heeft Adegeest huisnr 47 en worden als bewoners alleen een tuinman Jozephus Verheijen met echtgenote en een werkmans vermeld.¹¹⁰

Detail van een kaart uit 1838. 1: NN, nu Rodenburg; 2: Onder den Ackerboom; 3: de buitenplaats Adegeest; 4: de in de 18^e eeuw nieuw gebouwde en nu nog bestaande boerderij Adegeest; 5: Klein Adegeest, later Klein Stadwijk; 6: Klein Langenhorst, voorheen Bethlehem. 7. De Sophiahoeve. W. van de Noordaa. Haags Gemeentearchief

¹¹⁰ NAV 577 Volkstelling 1839.
Piet van der Plas 15/8/2025

Projectie van de perceelgrenzen van de kadastrale kaart uit 1832 (rode lijnen) op een actuele topografische kaart. De voormalige buitenplaats Adegeest stond ongeveer op de locatie van het huidige woonzorgcentrum.

Het eerste deel van de spoorlijn Haarlem-Den Haag, het traject Leiden - Voorschoten wordt op 1 mei 1843 geopend. Hier wordt direct op ingehaakt, want in diverse kranten, waaronder op 11 augustus het Algemeen Handelsblad, verschijnt een advertentie waarin te koop wordt aangeboden *het buitengoed Groot en Klein Adegeest, benevens eene kapitale bouwmanswoning, gelegen aan de Straatweg onder Voorschoten, tien minuten gaans van het station des IJzeren Spoorweg aan de Papenlaan, hetwelk des Vrijdags kan gezien worden; te bevragen bij Dammes van Leeuwen, kastelein te Voorschoten.*¹¹¹

¹¹¹ Algemeen Handelsblad, 17-08-1843 (via Delpher).
Piet van der Plas 15/8/2025

Klein Stadwijk,
voorheen Klein
Adegeest ca. 1900.

Op 1 maart 1844 verkoopt Dirk Dorrepaal Adegeest voor veertigduizen gulden aan Paulus Godfried van Hoorn.¹¹²

De omschrijving in de verkoopakte luidt: *de van ouds ridderlijke hofstede, genaamd Adegeest, bestaande in een herenhuizing, koetshuis, stallingen, tuinmanshuis, orangerie, broeierij, schuren, loodsen, koepel en verdere getimmerten, mitsgaders moestuin, boomgaarden, bossen en verdere aanhorigheden, bepoting en beplantingen.*

Op 20 februari 1847 verschijnt onder meer in de Oprechte Haarlemsche Courant een advertentie waarin een de veiling wordt aangekondigd:

De herenhuizing en buitenplaats genaamd Klein Adegeest, zeer geschikt tot zomer- en winterverblijf, aller aangemaamst gelegen aan de straatweg, in de onmiddellijke nabijheid van het dorp Voorschoten en de Spoorweg.

Klein Adegeest wordt op 14 december 1848 verkocht aan Petrus de Raadt voor een bedrag van 4.500 gulden.¹¹³ De omschrijving in de akte luidt:

Een herenhuizing, annex koetshuis en stalling, verdere getimmerten, bepotingen, beplanting, en hetgeen meerder onder welke benaming ook, aan de straatweg bij het dorp en en onder den gemeente Voorschoten. Zijnde de huizing plaatselijk genummerd nummer 73, strekkende van de gemelden straatweg tot aan de eigendom van de Heer Paulus Godfried van Hoorn, belend ten westen de heer van Hoorn en ten oosten de heer comparant koper en de genoemden heer van Hoorn.

Petrus de Raadt had in 1841 groot Stadwijk al gekocht, zodat Klein Adegeest door hem direct wordt omgedoopt tot Klein Stadwijk.

Paulus van Hoorn (1844 – 1850).

Paulus Godfried van Hoorn is arts in Leiden, lid van de gemeenteraad aldaar en lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland.¹¹⁴ Hij woont op de Breestraat 57 en is in 1807 getrouwd met Jeanne Theodore Willier. Jeanne zou op 8 februari 1850 op Adegeest zou overlijden en enige maanden later, op 8 augustus 1850

¹¹² Notaris Tromer, 1844, akte d.d. 1-03-1844.

¹¹³ Notaris Tromer, 1848, akte d.d. 14-12-1848.

¹¹⁴ Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1851 (online op www.dbnl.nl); A Van der Aa, Biographisch woordenboek der Nederlanden, 8, tweede stuk. Online op www.dbnl.nl.

meldt onder meer het Algemeen Handelsblad dat Paul Godfried op Adegeest is overleden. Zijn zoon Paul Theodoor van Hoorn is enig erfgenaam en erft alle bezittingen van zijn ouders waaronder dus ook Adegeest.

Adegeest omstreeks 1850. Litho van I.D.Steuerwald naar P.J.Lutgers (1808-1874), ca. 1850. Uit: Gezigten in de omstreken van 's-Gravenhage en Leyden. ELO PV88202.

Achterzijde van Adegeest omstreeks 1850. Litho van ID.Steuerwald naar P.J.Lutgers (1808-1874), ca. 1850. Uit: Gezigten in de omstreken van 's-Gravenhage en Leyden. ELO PV88201.

Paul Theodoor van Hoorn en Brigitta D'Engelbronner (1850 – 1872).

Paul Theodoor van Hoorn is op 27 juni 1849 getrouwd met Brigitta Amarantha D'Engelbronner. Hij woont's winters in zijn huis in de Breesstraat te Leiden en 's zomers op Adegeest. Hij houdt zich bezig met belletristische studies en schrijft bijdragen in letterkundige tijdschriften.¹¹⁵ Op 9 mei 1860 wordt op

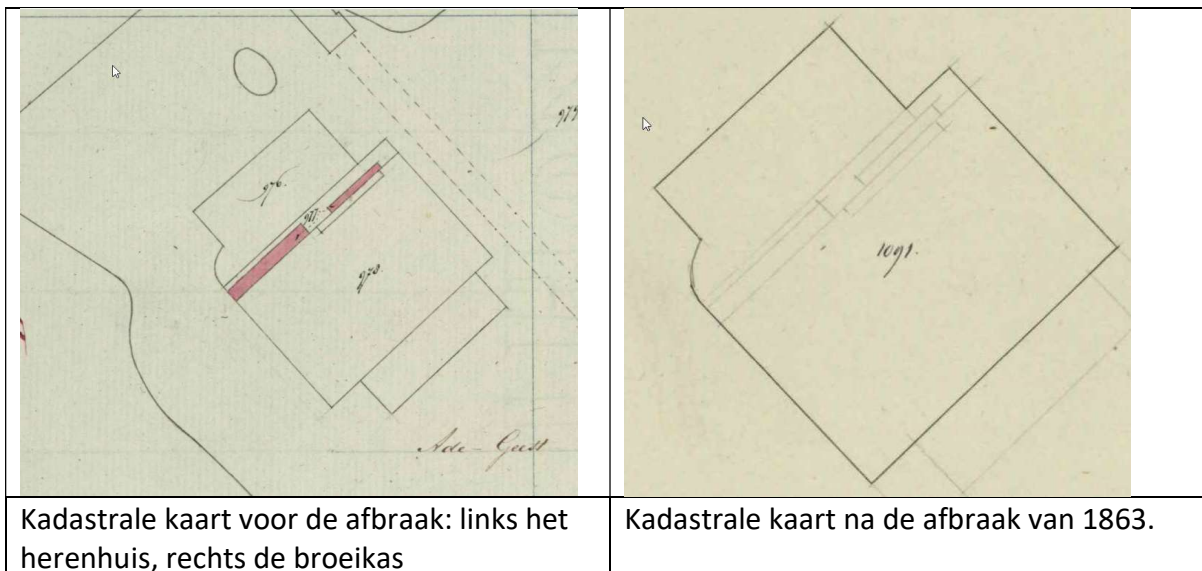
¹¹⁵ P.J. Blok en P.C. Molhuisen, Nieuw Nederlands Biographisch Woordenboek (online) en Bibliotheek van de Nederlandse Letteren (online), lemma Paulus Godfried van Hoorn.

Adegeest een groots huwelijksfeest gegeven.¹¹⁶ De 44-jarige bruidegom is de kapitein-kwartiermeester Carel Clemens Elias d'Engelbronner, de broer van Brigitta Amarantha.

Op 8 april 1859 meldt de Leydse Courant dat mr. P.T. van Hoorn op huize Adegeest een zilveren medaille heeft ontvangen voor zijn *schoonste verzameling vervroegde groente*.¹¹⁷ In de jaren daarna verschijnen nog meerdere meldingen in de Leydse courant van medailles die Paul ontving voor tentoongestelde planten.

Op 25 december 1861 schrijft de Leydse Courant *dat er plannen zijn, vermits de eigenaar naar elders vertrekt, om het oude en fraaije buitenverblijf Adegeest, waaraan in de laatste jaren nog veel verbeterd en dat met uitstekende broeikasten voorzien is, in eene boeren-hofstede met weiland te veranderen*. Het 'Levensbericht der Letterkunde' vermeldt dat het echtpaar in het voorjaar van 1862 is verhuisd naar Den Haag ter wille van de opvoeding van hun kinderen. Op 7 januari 1861 verschijnt een advertentie in de Leydse Courant waarin de veiling van een groot aantal bomen alsmede de afbraak van een oranjerie wordt aangekondigd.

Paul overlijdt op 9 november 1862 in de Haag aan de mazelen. Op 8 juni 1863 wordt de weduwe Brigitta d'Engelbronner voogdes over haar minderjarige kinderen Jeanne Pauline, Caroline Clementina Elisa, Guillaum Antoine Frederic, Julie Dorothee, Theodore Geoffroy en Marie Elisabeth.¹¹⁸ In 1863 laat Brigitta de buitenplaats afbreken.¹¹⁹ Hierna bestaat Adegeest dus uit een boerderij met wat schuren, een dienstwoning en een grote partij land.

Op 24 juli 1872 wordt Adegeest geveild en omschreven als:

Het aan de straatweg naar Leiden, nabij het dorp Voorschoten gelegen buitenverblijf 'Adegeest', met wandeldreven, vijvers, bos, boomgaard, moestuinen en annexe bouwmanswoning met wagenhuis, schuren, paardenstalling, koestal voor vierentwintig beesten, karnmolen, karnhuis en vijf roeden hooiberg, alles gelegen in het buitenwater en de Noord Hoflandse polder, onder den Gemeente Voorschoten, op de perceelsgewijze legger der gemeente bekend in de sectie A, numero's 1101 tot en met 1114 en 1116, 598, 599 en 595 tezamen groot drie hectaren elf are en zes en twintig centiare, zoo mede een gedeelte der watering numero 1100, gedeeltelijk strekkende ten zuidoosten van numero 1103.

Op 31 juli wordt in het venduehuis der notarissen in de Nobelstraat te 's Gravenhage Adegeest gekocht door Pieter (ook wel Petrus genoemd) Hooijmans, bouwman te Voorschoten voor 39.800 gulden.¹²⁰

¹¹⁶ E.R. d'Engelbronner, 'Een huwelijksfeest op Adegeest'. In: J.L. van der Gouw (red.) Voorschoten historische studiën (Den Haag 1971) 253-265.

¹¹⁷ Levensschets van Mr. P.T. van Hoorn, in: Jaarboek van de maatschappij der Nederlandse Letterkunde (1863) 289.

¹¹⁸ Haags Gemeentearchief 0373 notaris Waning akte 1742 van 8 juni 1763.

¹¹⁹ Kadaster leggerartikel 499.14.

¹²⁰ Haags Gemeentearchief notaris Waning akte 4472 van 24 juli 1872.

Familie Hooijmans (1872 – 1976).

In eerste instantie wordt Adegeest nog bewoond door Cornelis van Santen. Op 23 april 1874 wordt zijn vee en inboedel geveild.

OPENBARE VERKOOPING,

op Donderdag den 23ste April 1874, des voormiddags ten 10 ure, aan de Bouwmanswoning, bewoond door CORNELIS VAN SANTEN, op de Plaats **Adegeest**, te Voorschoten, ten overstaan van den Notaris J. TROMER, aldaar, van:

18 Kalkkoeijen, 5 Kuispinken, 1 Pinkstier, 2 Schapen met 4 Lammen. Voorts eenige Rij- en Voertuigen, Bouw-, Melk- en Landgereedschappen, Meubilaire en andere Roerende Goederen, breeder bij billetten vermeld.

De koopprijzen der Levende Haaf, (mits gegoede en bekende Borgen stellende) geschiedt op dag van betaling tot 1 Augustus a. s., terwijl al het overige, benevens de kosten van al het te verkoopene *contant* moet worden betaald.

Leydse Courant 11 april 1874:

In februari 1875 wordt het buitenverblijf Adegeest te huur aangeboden.

TE HUUR

het zeer aangenaam op twintig minuten afstand van den spoorweg gelegen **BUITENVERBLIJF „ADE-GEEST”**, te Voorschoten. *Franco* te bevragen bij den Heer J. P. TREUB, te Voorschoten.

Leydse Courant 10 februari 1875.

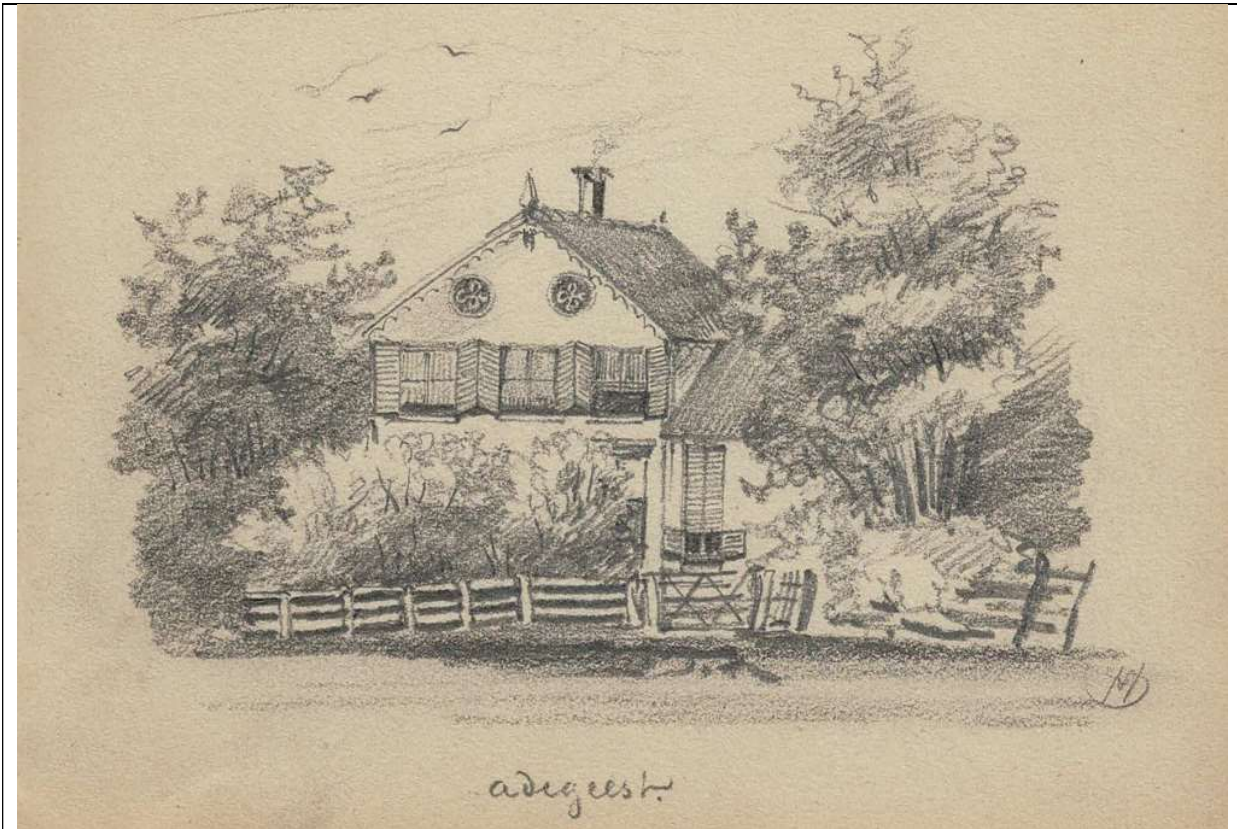
In 1878 verkoopt Pieter Hooijmans sr. aan zijn zoon Pieter jr. (evenals zijn vader ook wel Petrus genoemd) *het landgoed genaamd Adegeest met bouwmanswoning en verdere gebouwen en getimmerten alle gebouwen, tuin- en boomgaard alsmede diverse percelen wei en hooiland*, groot ruim 25 hectare voor 40.000 gulden.¹²¹ Op 14 november 1878 verkoopt Pieter sr. aan jonkheer Hendrik Adolph Steengracht de bouwmanswoning ‘Vliet en Wege’ met verdere gebouwen en vier arbeiderswoningen en verdere getimmerten en ruim vier hectare land.¹²²

Op 24 april 1890 vermaakt Pieter sr. in zijn testament aan Pieter jr. nog vier huizen en erven, de zogenaamde dienstwoningen.¹²³ Pieter junior is getrouwd met Catharina van Haasteren en ziet niet zoveel in het grote huis. Hij laat de bovenverdieping verwijderen en plaatste een nieuw dak.

¹²¹ NAV Notaris Schoor akte 73 16 april 1878; Kadaster leggerartikel 499.79.

¹²² NAV Notaris Schoor akte 45.

¹²³ NAV notaris Schoor 24 april 1890. Kadaster leggerartikel 3196.

Tekening van Adegeest door Theo Van Hoytema, 1885.

Adegeest voor de verbouwing. Op de achtergrond is de hooiberg zichtbaar die in de verkoopakte van 1872 vermeld wordt.

Adegeest na de verbouwing.

Petrus jr. verkoopt Adegeest in 1945 aan zijn zoon Petrus Martinus Hooijmans die echter al op 4 februari 1947 zou overlijden.¹²⁴ Zijn weduwe Johanna Jacoba van Leeuwen erft Adegeest met 16 hectare land. Na haar overlijden wordt hun dochter Jeannette Johanna Maria Hooijmans eigenaar en wordt het huis met steun van Monumentenzorg gerestaureerd. In 1961 wordt Adegeest door de gemeente Voorschoten onteigend¹²⁵ maar in 1976 koopt Jeannette het voorste deel van Adegeest terug.

¹²⁴ Kadaster leggerartikel 699.60.

¹²⁵ Leidsch Dagblad 19 juni 1961, leggerartikel 3289.14.

Boerderij ,Adegeest' voor 4 ton verkocht

VOORSCHOTEN - De commissie Welzijn en Onderwijs van Voorschoten ging gisteravond akkoord met de verkoop van de voormalige boerderij "Adegeest" aan mejuffrouw Dr. J.J.M. Hooljmans voor de prijs van f 400.000,-. Met deze verkoop komt een eind aan de plannen om van de boerderij een theetuin te maken.

De verkoop betreft alleen het woonhuis en een gedeelte van de tuin. Het voormalige bedrijfsgebouwen blijft eigendom van de gemeente Voorschoten. De boerderij werd in 1962 door de gemeente aangekocht bij de realisatie van de wijk "Adegeest".

De Voorschotense afdeling van UVV wil de bejaardensociëteit verplaatsen van "De Werf" naar een lokaal van de voormalige Paus Johanneschool aan de Molenlaan. Ook de be-

instructiebad hogedrukreinigers en waterzuigers worden aangeschaft. Dat laatste is zeer arbeidsbesparend bij het schoonhouden van ondermeer de kleedruimten. Benvenuto's New Formation krijgt een extra subsidie van f 4.000,- op de aanschaf van een elektronisch klavier. Benvenuto zelf draagt een bedrag van f 2.000,- bij.

Het schoolsportterrein A. van Leeuwenhoekade en "Adegeest" zijn dringend toe aan een goede opknapping. De kosten bedragen f 23.000,-. Voor het schoolsportterrein "Adegeest" betekent dit ondermeer aanleg van drainage. Zonder drainage is dit terrein voor de schoolsport vrijwel onbruikbaar.

De jaarrekeningen van de Stichting "De Lindehoeve" konden nog niet volledig afgehandeld worden in verband

Leidsch Dagblad 18 november 1976.

Bijlage 1: Lijst van de eigenaars en leenmannen van Adegeest

Eigenaars:

?? – 1285? geslacht van Wasseanaer?

1285 – 1395?: geslacht van den Bosch?

1395 – 1672: graven van Holland.

Leenmannen/vrouwen van de graven van Holland:

1395: Dirk van den Bosch.

1398: Elisabeth Simonsdr, getrouwd met Dirk van den Bosch.

1421: Dirk van den Bosch.

1429: Pieter Jorgelsz, getrouwd met Bertrada, dochter van Dirk van den Bosch.

1439: Ida, dochter van Pieter Jorgelsz.

1448: Willem van Leeuwen.

1473: Nicolaas van Leeuwen.

1492: Willem van Leeuwen.

1526: Floris Jacobsz. voor Jan van Leeuwen.

1537: Dirk van Leeuwen voor Jan van Leeuwen.

1550: Nicolaas van Leeuwen.

1565: Evert van Leeuwen.

1602: Gijsbert van der Lee Matthijsz.

1672: Johan van der Meer en Anna Verboom.

1697: Agneta van der Meer en (1) Pieter van den Bergh (2) Rippert van de Velde.

1723: Anna van den Bergh en Leonard Verboom.

1748: Jan-Pieter van Bree

1755: Anna-Maria van Bree.

1756: Erven van Bree.

1763: Jacob Cossaart.

1774: Wilhelmina Catharina Marcus en Johan Pompe van Meerdervoort.

1791: Pieter Pietermaat en Magdalena D'Arrest.

1810: Willem Dorrepaal.

1826: Dirk Dorrepaal.

1844: Paulus van Hoorn.

1850: Paul Theodoor van Hoorn en Brigitta D'Engelbronner.

1872: Pieter (Petrus) Hooijmans sr.

1878: Pieter (Petrus) Hooijmans jr.

1945: Petrus Martinus Hooijmans.

1947: Johanna van Leeuwen.

19??: Jeanette Hooijmans.

Bijlage 2: De dienstwoningen van Adegeest

Foto van de vier dienstwoningen. Museum Voorschoten

In de negentiende eeuw werden aan straatweg (later Leidse weg) een drietal dienstwoningen gebouwd. De linker dienstwoning is in 1856 door Paul van Hoorn gebouwd.¹²⁶ De middelste (dubbele) dienstwoning werd in 1872 door Pieter Hooijmans sr. gebouwd.¹²⁷ De rechter dienstwoning werd in 1892 door Pieter Hooijmans sr. gebouwd.¹²⁸ De woningen werden in 1958 aan de gemeente Voorschoten verkocht en zijn daarna afgebroken.¹²⁹

Bijlage 3: Klein Adegeest, later Klein Stadwijk

Dirk Dorrepaal koopt op 4 januari 1828 enkele percelen nabij Adegeest, gelegen tegenover de buitenplaats Stadwijk van Daniel François van Alphen.¹³⁰ Op deze percelen ging Dirk een herenhuis genaamd Klein Adegeest bouwen.¹³¹ In 1850 verkoopt Dirk Klein Adegeest aan Petrus de Raadt, de nieuwe eigenaar van Stadwijk en tevens stichter van de kostschool Noorthey in Leidschendam.¹³² Na de aankoop veranderde de Raadt de naam van Klein Adegeest in klein Stadwijk.

Na het overlijden van De Raadt in 1862 en zijn echtgenote in 1866 gaat het Genootschap Noorthey Klein Stadwijk verhuren, onder meer aan Herriette van Kempen, de familie Hoytema en baron van Knobelsdorf.¹³³ In 1908 wordt Klein Stadwijk verkocht aan Karel van Bijlevelt.¹³⁴ Op 5 januari 1911 wordt Klein Stadwijk door brand volledig verwoest, zodat Bijlevelt de woning in de maanden daarna moest laten herbouwen.¹³⁵

In 1920 wordt Klein Stadwijk door Bijlevelt verkocht aan Willem Hoos die het na 1937 grotendeels veranderde.¹³⁶ Aan het eind van de jaren 70 komt het huis leeg te staan en verviel steeds meer. In 1981 is Klein Stadwijk gesloopt.

¹²⁶ Kadaster leggerartikel 365.50.

¹²⁷ Kadaster leggerartikel 405.122 en 405.123.

¹²⁸ Kadaster leggerartikel 405.138.

¹²⁹ Kadaster leggerartikel 3196.18.

¹³⁰ Kadastraal genummerd A605 t/m A608).

¹³¹ Kadastraal Leggerartikel 35.

¹³² Kadastraal Leggerartikel 249, 503, 559.

¹³³ Kadastraal tekening A802-A803.

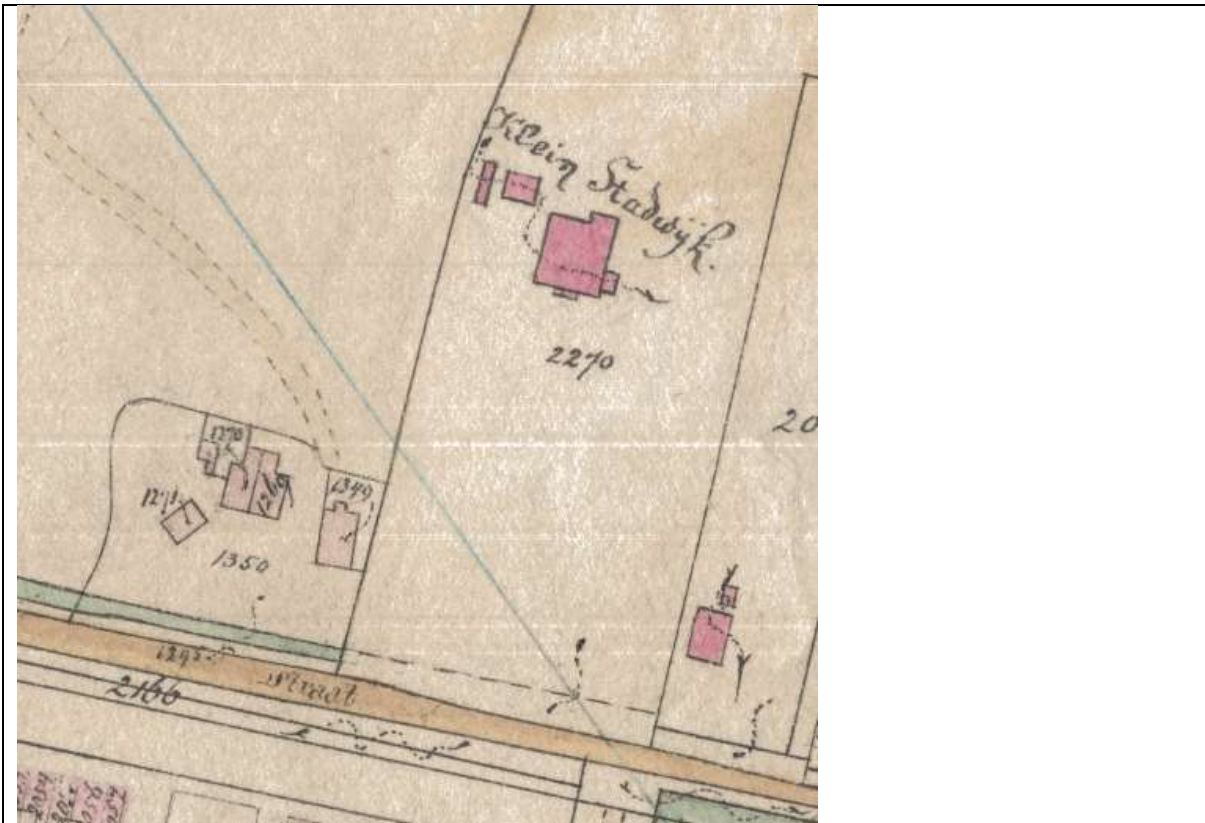
¹³⁴ Kadastraal Leggerartikel 1165.

¹³⁵ J.H.M. Sloof Voorschotense verhalen nr 5. Sloof pag 21; J.H.M. Sloof, Brandende kwesties in Voorschoten pag 131-133.

¹³⁶ Kadastraal Leggerartikel 1387.

Klein Stadwijk omstreeks 1900. Gemeentearchief Voorschoten.

Detail uit de kadastrale kaart, circa 1937 met de dienstwoningen van Adegeest en Klein Stadwijk, voorheen klein Adegeest.

Bijlage 4: Onder den Ackerboom.

Den Ackerboom was en is een kleine boerderij die vanaf 1585 bij Adegeest hoorde. In het oudste morgenboek van het Hoogheemraadschap van Rijnland uit 1543 wordt de eigenaar vermeld als Trijn Aernt Marcusz uit Leiden; pachter was Dirk Claesz.¹³⁷ De pachter wordt in het kohier van de 10^e penning uit dat jaar wordt Dirck Claesz van Noorde genoemd.¹³⁸ Vanaf deze datum zijn namen en eigenaars regelmatig bekend. In het kohier van de honderdste penning van 1577, dus direct na het beleg van Leiden, wordt vermeld dat de woning is verbrand.¹³⁹ Op 2 maart 1585 verkopen de erfgenamen van Catharina Robbrechts, weduwe van Arend Gerritsz Marcusz, aan Evert Claasz van Leeuwen de helft van een verbrande woning genaamd onder den Ackerboom groot 5 ½ morgen.¹⁴⁰ Op 19 mei 1590 verkopen de dezelfde erfgenamen ook de andere helft aan Evert Claasz van Leeuwen.¹⁴¹

Hierna hoorde den Ackerboom voor lange tijd bij Adegeest tot in 1758 Jan Hoos den Ackerboom en NN van zijn moeder krijgt. In de 19e eeuw wordt den Ackerboom opgesplitst in meerdere arbeiderswoningen. In 1956 wordt de woning gekocht door dhr W. J. Berghuis die het gebouw heeft gerestaureerd. Over de woning is in 1959 door R.C. Hekker en W.J. Berghuis een uitgebreid artikel verschenen.¹⁴² In 1971 heeft dhr. Berghuis een artikel gepubliceerd in 'Voorschoten, historische studiën'¹⁴³

¹³⁷ ELO 501A inv 5809 fol 58.

¹³⁸ NA 3.01.03. inv 399 fol 11.

¹³⁹ OAV 075 1577 f22v.

¹⁴⁰ ORA 1/7vso.

¹⁴¹ ORA 2/133.

¹⁴² R.C. Hekker en W.J. Berghuis, 'De boerenwoning 'Onder den Ackerboom' te Voorschoten'; Bulletin K.N.O.B. zesde serie (12) 1959 kolom 69-84.

¹⁴³ J.W. Berghuis, "Oude Adegeestlaan nr. 1' in: J.L. van der Gouw ' Voorschoten Historische studiën' (Den Haag 1971) pag. 158-159.

Afb. 1. Voorschoten, boerderij „Onder den Ackerboom”, omstreeks 1850, detail van een schilderij.
(Fig. G. J. Yperlaan, Voorschoten)

Afb. 2. Voorschoten, boerderij „Onder den Ackerboom”, voor de restauratie. (Foto S. J. Bouma)

Overdruk uit Bulletin K.N.O.B. zesde serie 12 (1959).

Bijlage 5: De boerderij zonder naam (NN), nu Rodenburg.

In het eerste morgenboek van het hoogheemraadschap van Rijnland uit 1543 wordt NN naast den Ackerboom zijn vermeld. Eigenaren waren de regulieren uit Leiderdorp van 1 morgen 580 roeden; de pachter was Philips Huigen Claesz.¹⁴⁴ Als pachter wordt in het kohier van de 10^e penning uit dat jaar opnieuw Philips Huigen genoemd.¹⁴⁵ Vanaf deze datum zijn namen en eigenaars vaak bekend. In het kohier van de honderste penning van 1578, dus ook kort na het beleg van Leiden, wordt vermeld dat Jan Cornelisz Colijn de verbrande woning van Louris Adriaansz met 11 morgen 2 hond land (= 1 morgen 520 roeden) gebruikt.¹⁴⁶

¹⁴⁴ ELO 501A inv 5809 fol 58.

¹⁴⁵ NA 3.01.03. inv 399 fol 11.

¹⁴⁶ OAV 075 1577 f22v.

NN blijft zelfstandig tot Klaas Jansz Dobbe in 1749 de boerenwoning NN verkoopt aan Jan Pieter van Bree.¹⁴⁷ Hierna wordt NN eigendom van Adegeest tot het – evenals Onder den Ackerboom – in 1758 door Jan Hoos wordt verkregen. In 1882 wordt NN verkregen door Paulus Rodenburg; anno 2025 is deze boerderij nog steeds eigendom van deze familie.

Bijlage 6: Bethlehem

Bethlehem aan de heerweg, later Klein Langenhorst,

De oudste gevonden vermelding van Bethlehem dateert van 3 mei 1620 als Annetje Hendriksdr, weduwe van Dirk Eewouts, een huizing met 266 roeden land aan Cornelis Jansz verkoopt.¹⁴⁸ In de verponding van 1632 wordt als eigenaar vermeld Cornelis Jans Trijntjes.¹⁴⁹ Op 5 mei 1651 verkopen de erfgenamen van Trijntje Bouwensdr aan Claas Pietersz een huis, schuur en boomgaard, staande op 266 roeden land.¹⁵⁰ Op 1 april 1667 verkopen de executeurs van het testament van Claas Pietersz den huis en erf met een boomgaard of tuin groot omtrent 230 roeden aan François Poijntz.¹⁵¹ De weduwe van François Poijntz verkoopt op 14 mei 1700 aan Jan Claasz van Wouw een huis genaamd Bethlehem met en erf met tuin en boomgaard voor 50 gulden contant en een obligatie van 100 gulden.¹⁵² Op 25 mei 1756 verkoopt Lena van Veen, weduwe van Claas Jansz van Wouw, Bethlehem aan Gerrit Assenburg voor een bedrag van 350 gulden.¹⁵³ Gerrit Assenburg verkoopt Bethlemehm op 31 oktober 1781 aan Wilhelmina Marcus voor een bedrag van 800 gulden.¹⁵⁴ Op 9 mei 1791 verkopen de executeurs van het testament van Wilhelmina Marcus Adegeest en Bethlehem tezamen aan Pieter Pietermaat voor een bedrag van 24.800 gulden.

Bethlehem wordt nu omschreven als:

Een huis en erf genaamd Bethlehem met tuin en boomgaard, alsmede een partij tuin een teelland daaraan, tezamen groog 450 roeden, staande en gelegen aan de zuidoostzijde van de heerweg tegenover de hofstad Adegeest.

Op 26 december 1814 verkopen de erfgenamen van Pieter Pietermaat aan Johan Willem Pauw onder meer:

Een huis en erf met tuin en boomgaard alsmede een stuk teelland, groot 960 roeden genaamd Bethlehem, staande en gelegen aan de zuidoostzijde van de heerweg, tegenover Adegeest.

Johan Willem Pauw was ongehuwd en woonde met zijn zuster Petronalla sinds eind 1813 in het ambachtshuis.¹⁵⁵ Johan laat de afgeleefde boerderij vervangen door een kleine buitenplaats genaamd Klein Langenhorst.¹⁵⁶

Klein Langenhorst wordt achtereenvolgens verkocht in 1865 aan Agatha Roest, in 1873 aan Pieter Hooijmans, in 1874 aan Gijsbert Kranenburg, in 1894 aan Jacoba van Leeuwen en in 1895 aan de bloembollenhandelaar Pieter Schmal. In 1950 wordt Klein Langenhorst verkocht aan de gemeente Voorschoten waarna afbraak volgt.

¹⁴⁷ ORA 20/106.

¹⁴⁸ ORA 3/167.

¹⁴⁹ Verponding 1632 nr 53.

¹⁵⁰ ORA 9/261.

¹⁵¹ ORA 12/80.

¹⁵² ORA 16/73.

¹⁵³ ORA 21/83.

¹⁵⁴ ORA 23/207vso.

¹⁵⁵ NAV 354. Personele Omslag 1814.

¹⁵⁶ NAV 355. Personele omsalg 1815. Cornelia Pauw schrijft in een brief aan haar zuster van 6 april 1815 dat Johan het druk heeft op hun landgoed Bethlehem. Dat hoeft dus niet te betekenen dat ze er al wonen. In een volgende brief van 29 november 1815 gebruikt zij als postadres Klein Langenhorst zodathet vrijwel zeker is dat ze er dan wel wonen.

Klein Langenhorst. Gemeentearchief Voorschoten

Bethlehem aan de Vliet

Op 23 augustus 1819 verkopen de erven Pietermaat aan Pieter Oosterbeek een laan met een koepel en arbeidershuisje, groot omtrent 790 roeden.¹⁵⁷

Kennelijk heeft Oosterbeek een nieuw huis laten bouwen want op 7 maart 1826 verkopen de erven van Pieter Oosterbeek aan Jacob Brants:

*Een hecht sterk en wel doortimmerd huis en erve zijnde binnen weinige jaren geheel vernieuwd met daar annexe koe- en paardenstalling berging voor rijtuigen, woonhuis, twee hooibergen, een fraaie koepel en verdere timmeringen, en daar achter een tuin met de daarbij behorende grond gemaand Bethlehem, groot samen 1 bunder nieuwe Nederlandse maat.*¹⁵⁸

De benaming Bethlehem is dus overgegaan van de in 1815 afgebroken woning aan de heerweg naar de omstreeks 1826 nieuw gebouwde woning aan de Vliet. Op 21 mei 1830 wordt dit nieuwe Bethlehem gekocht door Jan Willem Pauw.¹⁵⁹ Na het overlijden van Pauw houdt Bethlehem aan de Vliet dezelfde eigenaars als Klein Langenhorst. In 1894 volgt afbraak.

¹⁵⁷ Gemeentearchief Den Haag, inv 5348 akte nr 2328 23 augustus 1819 fol 33-34.

¹⁵⁸ Van Oorde akte nr. 179 en 180.

¹⁵⁹ Notaris Hummel akte 2144.

Men is van meening ingevolge daartoe verleende regterlijke magtiging, ten overstaan van den te *Voorschoten* residerenden Notaris *J. THOMER*, in het Logement *het Wapen van Voorschoten*, aldaar op *Woensdag den 11den Mei 1864* bij **Velling** en op *Woensdag den 18den* daaropvolgende bij verhooging en afslag telkens des morgens ten 10 ure te **Verkoopen**.

Onder *Voorschoten*.

N°. 1. Een voor **Zomer- en Winter** zeer geschikt **BUITENVERBLIJF**, genaamd **Klein Langenhorst**, bevattende **VIJF KAMERS, KEUKEN, Kelder, ZOLDERS** en verdere gemakken, annexo **KOELJENSTAL** met **HOOIZOLDER**, afzonderlijk **KOETSHUIS, STALLING** en **MANGELVERBEEK, SCHUREN** en **HOOIBERG**, wijders **PLAATS**, waarin aangenaam uitzigt hebbende **KOEPSEL** aan den **Stratweg**, benevens **ERF, MOES** en **TRELLAND, BOOMGAARD** en **BOSCH**, Opgaand **Geboente, Bepetting** en **Beplanting**, alles bij en aan den anderen staande en gelegen in het **Oosteinde** der gemeente *Voorschoten*, langs den **Stratweg** even buiten het **Dorp**, op korten afstand van het **Spoorweg Station** zijnde mede zeer geschikt en ook gebouwd geweest tot uitoefening eener **kleine Bouwerij**, te samen groot **2 B., 67 R., 67 E.**

Te aanvaarden den **Grond** dadelijk en de **Huizing** en **Gebouwen** met 1 Juli a. s.

N°. 2. Een **WOONHUIS**, genaamd **Bethlehem**, bevattende **DRIE VERTREKKEN** ZOLDER, annexo **SCHUUR** of **STALLING, ERF** en **GROND, SCHUUR, 2 HOOIBERGEN**, benevens **LAAN** of **BOSCH** en achter en ter zijde gelegen diverse **Perceelen WEI- of MOOILAND**, alles bij en aan den anderen staande en gelegen in den **Binnenpolder** achter het voergaande **Perceel** en strekkende van daar tot aan de **Trekvlies**, te samen groot **4 B., 67 R., 80 E.**

Van dit perceel is verhuurd de **Huizing** met **Ref** en **Schuur** tot **Uit^o**, April 1865 en twee **Stukjes Teeland** tot ontblooting der **schoof** 1864 een en ander om **f 1,15** per week, het overige dadelijk te aanvaarden.

Detail uit een Bonnenkaart. 1 = Molenlaan, 2 = Molen, 3 = Bethlehem aan de Vliet, 4 = Brug in jaagpad.

ELO PV87886. Aangenomen wordt dat dit een tekening is van Bethlehem aan de Vliet is. Dit is twijfelachtig. Ten eerste omdat de kleding 18e eeuw is en toen bestond Bethlehem nog niet. Ten tweede omdat er op de jaagpad aan de overzijde van de Vliet een brug en bocht te zien zijn maar die hebben op die locatie niet bestaan. Ten vierde omdat er op de tekening een vrachtschip met een tariefbord is aangemeerd terwijl er geen enkele aanwijzing was dat Bethlehem aan de Vliet een laad- en losplaats is geweest.

Op Bonnekaart wordt Bethlehem afgebeeld als bestaande uit twee huisjes. Kennelijk zijn dit de twee arbeiderswoningen waarvan sprake is in de advertentie in het Leidsch Dagblad van 20 juni 1894. Wanneer in januari 1895 de huisjes daadwerkelijk worden gesloopt zijn ze eigendom van C. Grundeken.¹⁶⁰

AFBRAAK.

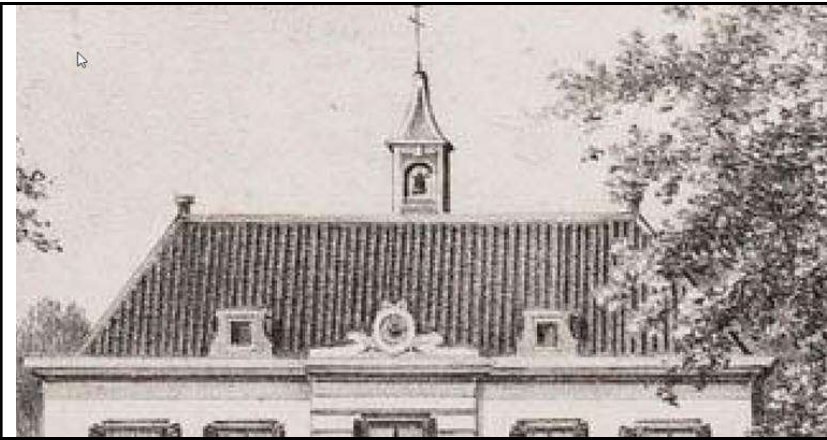

TE KOOP, voor Afbraak: **2 Arbeiderswoningen**, gelegen aan den Vliet, tusschen Voorschoten en Leiden. Inlichtingen te bekomen bij J. KADEE, Timmerman, te Voorschoten. 4171 7

Leisch Dagblad 20 juni 1894.

¹⁶⁰ NAV 510 Register van sloop en herbouw 1885-1925.
Piet van der Plas 15/8/2025

De klokkentorens van Adegeest en Ter Wadding.

W.C. Bijleveld schreef in 1915 dat het klokkentorentje van Adegeest na afbraak was overgebracht naar Ter Wadding aan de Vink'.¹⁶¹ Deze mythe is sindsdien al vele keren overgeschreven. Het verhaal is echter onwaarschijnlijk: de ronde klokkentoren van Adegeest zoals omstreeks 1850 is getekend is totaal anders als de vierkante klokkentoren van Ter Wadding zoals omstreeks 1871 getekend.

	<p>De vierkante klokketoren van Adegeest zoals getekend door P.J. Lutgers circa 1850. ELO PV88202.</p>
	<p>Het nog klokkeloze dak van Ter Wadding in 1850. P.J. Lutgers ELO PV88422.</p>
	<p>De ronde klokketoren van Ter Wadding in 1871. J.E. Kikkert. ELO PV88424.</p>

¹⁶¹ W.C. Bijleveld, 'Lijst der kasteelen en ridderhofsteden van Leiden en Rijnland', Leids Jaarboekje 1915, 51-71, aldaar 51.
Piet van der Plas 15/8/2025